

Torben Solvold Dahl

Fra Vann til vind

Et paradigmeskifte innenfor norsk energiutbygging. En analyse av to konsesjonsprosesser frem til vedtak på 2000-tallet.

Masteroppgave i Master i Historie
Januar 2022

Torben Solvold Dahl

Fra Vann til vind

Et paradigmeskifte innenfor norsk energiutbygging.
En analyse av to konsesjonsprosesser frem til vedtak
på 2000-tallet.

Masteroppgave i Master i Historie
Januar 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Kunnskap for en bedre verden

Masteroppgave

Fra Vann til vind, et paradigmeskifte innenfor norsk energiutbygging. En analyse av to konsesjonsprosesser frem til vedtak på 2000-tallet.

En oppgave av Torben Solvold Dahl

Masteroppgave i historie

Institutt for moderne samfunnshistorie

NTNU

Trondheim, våren 2022

Forord:

Vindkraftutbygging har vært et kontroversielt tema i Norge de siste årene og har vært forbundet med protester og rettsaker. I min egen hjemkommune har utbyggingen av Haram vindkraftverk vært svært konfliktfylt, med rettsaker og sivil ulydighet. Dette har ført meg til å ville forstå hvordan prosessen foregår og hvilke faktorer som er viktige i en konsesjonsavgjørelse. En stor takk rettes mot min veileder Espen Storli som har kommet med gode råd og tilbakemeldinger. En takk rettes også til min kjære mor, som har vært en fantastisk samtalepartner rundt oppgaven.

Innhold

Masteroppgave.....	1
Kapittel 1.....	5
Problemstilling.....	5
Historiografien.....	6
Metode.....	8
Oppgavens struktur.....	11
Kapittel 2. Forvaltning, konsesjon og energiloven.....	12
Ressursgrunlaget for vindkraft i Norge.....	12
Forvaltning.....	16
Konsesjon.....	19
Konsesjonslovenes opprinnelse.....	20
Energiloven.....	22
Bakgrunnen for Energiloven.....	23
Følgene av energiloven.....	24
Målene for deregulering og konkurranse.....	24
Energiøkonomisering og prissetting.....	25
Kraftsituasjonen i Norge 1990-2005.....	28
NVE.....	30
Forvaltningsprosess og konsesjon.....	31
Vindkraften i Norge frem til 2003.....	32
Det økonomiske rammeverket.....	33
Tematiske konflikvurderinger.....	35
Konklusjon.....	36
Kapittel 3 Haugshornet.....	37

Søknaden.....	37
Det økonomiske grunnlaget	40
Konsesjonsavgjørelsen.....	42
Merknader fra privatpersoner, grunneiere og lokallag	45
Tilleggssøknad og tilleggsutredninger	45
Merknader på tilleggssøknad og tilleggsutredninger	47
Interesseorganisasjoner	48
NVE sin vurdering av tiltaket og utredningene	50
NVE sin konklusjon av vurderingene	52
Kapittel 4 Haram Vindkraftverk	59
Haram Kraft og konsesjonssøknaden.....	59
Konsesjonsavgjørelsen.....	63
Innkommende merknader	63
Møre og Romsdal fylke	64
Sentrale myndigheter og interesseorganisasjoner.....	65
Lokalbefolkning og organisasjoner.....	68
Tilleggsutredninger	70
Merknader til tilleggsutredningene	71
Merknader fra lokale organisasjoner og befolkning	72
NVE sin konklusjon av vurderingene	73
Kapittel 5 Drøfting	78
Konklusjon.....	80

Kapittel 1

Problemstilling

Tematikken i oppgaven vil i hovedsak ha søkelys på NVE sine vurderinger når det gjelder konsesjonsavgjørelsene for Haugshornet vindkraftverk og Haram vindkraftverk. På nasjonalt nivå var det endringer i regulering, lovverk og statlig struktur fra 1985-1995. Siden konsesjonslovene ble utviklet og innført i 1906, har det vært skiftende politiske retninger i forhold til utvikling og utbygging av energiresurser. Etter 1990-tallet ble det satset mer på forskning og utbygging av fornybar energi. Vindkraften ble i denne perioden en stor del av Norge sin satsing på nye energikilder. Spesielt etter år 2000-tallet, ble det en stor økning i søknader og konsesjonsprosesser når det gjelder vindkraft. Med bakgrunn i at NVE har beslutningsmyndigheten, ble det spennende å se på hvilke faktorer som ble tatt hensyn til i innspillene fra de ulike aktørene i en konsesjonsprosess. For å få klarhet i dette har oppgaven som overordnet problemstilling:

Hvordan har de ulike faktorene i en konsesjonsavgjørelse blitt vurdert?

Opgaven skal med andre ord se på de vurderingene som er gjort i forbindelse med en konsesjonsavgjørelse. Et sentralt tema blir derfor å se på de lokale hensynene opp mot nasjonale interesser. For å kunne svare på hovedproblemstillingen, vil de to tidligere nevnte konsesjonsprosessene bli undersøkt, fra søknad til avgjørelse. Problemstillingen favner vidt og det ble derfor valgt å operasjonalisere den i to forskningsspørsmål.

Hvordan fungerte konsesjonsprosessen for vindkraft på tidlig 2000-tallet?

I en konsesjonsprosess er det lagt føringer for hvordan prosessen skal gjennomføres, fra start til slutt. Ved å stille dette forskningsspørsmålet har forfatteren ønsket å redegjøre for de ulike fasene i denne prosessen. Samtidig vil det være ekstra søkelys på selve konsesjonsavgjørelsen. I avgjørelsen blir de ulike høringsinstansene sine innspill vurdert. Disse vurderingene har som formål å gi et svar på om en eventuell utbygging har mer positive samfunnsvirkninger, enn negative. Dette igjen leder til forskningsspørsmål nummer to:

Hvem har innspill/synspunktene og hvordan vektet konsesjonsmyndighetene innspillene?

På grunn av oppgaven sin størrelse, vil det ikke være søkelys på klimaaspektet og kraftproduksjon i et globalt perspektiv. Dette kommer av at oppgaven tar for seg konsesjoner

i et regionalt område. Når det gjelder kraftproduksjon og forbruk, så er dette en nasjonal utfordring med lokale løsninger. Tilgang til kraft er essensielt for samfunnsutvikling og levestandard. Oppgaven vil derfor ta for seg faktorer i forhold til kraftproduksjon og forbruk både nasjonalt, samt i fylket Møre og Romsdal. Oppgaven vil ikke ta for seg konsesjonshistorien som gjelder olje og gass. Grunnen til dette er at det er ulike bruksområder, samt verdiforskjeller. På det lokale nivået, er det de merknadene som kommer fra organisasjoner og lokalbefolkningen som vil bli undersøkt. Oppgaven har ikke som formål å dømme om det var riktig eller galt å gi konsesjonstillatelsene, men å undersøke hvilke vurderinger som ble gjeldene for konsesjonsavgjørelsene. Oppgaven sikter på å redegjøre for politiske prosesser frem til konsesjonssøknaden, samt gi et innblikk i hvordan denne nye industrien ble sett på fra et lokalt perspektiv. Et problem for forfatteren er at det finnes svært lite sekundærlitteratur på feltet, noe som gjør at forfatter ikke har noen andre å sammenligne sine egne tanker med.

Historiografien

Gjennom historien har kontrollen på naturressurser vært et fundament for makt og rikdom. Ressurser er generelt ujevnt fordelt rundt planeten. Handel og utnytting av disse forskjellige ressursene har ofte vært svært viktig både for lokalsamfunn og nasjoner. Dette gjør at en avgjørelse når det gjelder ressursutnytting, gjerne kommer i form av at nasjonale interesser overgår lokale interesser. Det var etter den andre industrielle revolusjonen at adgang, kontroll og profitt av naturressurser ble et viktig politisk spørsmål.¹

I boken *The political Economy of Resource regulation: An international and Comparative History, 1850-2015* deles den historiske prosessen rundt regulering av naturressurser inn i 4 perioder. Boken starter rundt 1850 og definerer perioden frem til starten av 1900-tallet som en International økonomisk liberal periode. Under denne perioden var restriksjoner i henhold til utenlands eierskap og eksport av naturressurser relativt sjelden. Mot starten av 1900-tallet starter en ny periode, spesielt i de nordiske landene og Canada. Under denne perioden blir det mer regulering av eierskap og søkelys på avkastning til samfunnet. I mellomkrigs tiden blir denne trenden forsterket. Etter andre verdenskrig starter den tredje perioden. Denne perioden er preget av nasjonalisering av naturressurser og stadig mer statlig inngripen. Den siste

---

¹ Andreas R. Dugstad Sanders, Pål R. Sandvik, and Espen Storli, *The Political Economy of Resource Regulation: An International and Comparative History, 1850-2015* (Vancouver: Vancouver: UBC Press, 2019). S 3-4

perioden kan sies starter i 1980-årene. Perioden er preget av liberalisering. Statlige selskap blir solgt eller oppløst. Kanskje den største forskjellen fra den nye liberaliseringen og perioden før første verdenskrig, er synet på hvordan samfunnet også skal ha avkastning i utnyttelsen av naturressurser.² Norge var en del av disse prosessene og innenfor kraftproduksjonen ble det i løpet av 1990-tallet gjennomført store endringer. Norske statlige selskap ble solgt og statlige institusjoner ble omstrukturert. Det ble gjennomført endringer i reguleringssystemet og forskning på nye former for kraftproduksjon ble sentral i Norges kraftutbygging.

Norsk kraftutbyggingshistorie er nært knyttet til historien om det norske samfunnets utvikling. Det er skrevet flere verk om forskjellige prosjekter og betydningen av disse på lokalt og nasjonalt nivå. Et eksempel på dette er *Tussa kraft (1949-1999)* skrevet av Gunnar Ellingsen, som omhandler utviklingen av Tussa konsernet og utbygging av kraftverk på Sunnmøre.³ Et annet eksempel er bøkene *Statens Kraft 1890-1948: kraftutbygging og samfunnsutvikling*, *Statens Kraft 1965-1965: for velferd og industri* og *Statens Kraft 1965-2006*. Disse bøkene handler om Statkraft og tar for seg selskapets historie frem til 2006.

Det er også begrenset litteratur om Energiloven. Lars Thue har skrevet om energilovens implementering og dens mulige konsekvenser i 1993. Han har også definert Norges kraftutbygging i 4 skiftende kraftregimer som har vært definerende for bransjestrukturen i en tekst fra 2016. De tre første periodene blir kalt kraftkommunialismen, kraftsosialismen og kraftliberalismen. I hans tekst fra 2016, skriver Thue at: *De siste femten årene, har det skjedd en stadig mer omfattende europeisering av norske kraftforsyning, samtidig som klimapolitikken har påvirket reguleringen av bransjen sterkt. Disse femten årene representerer innledningen til det fjerde kraftregimet.*⁴ I lys av dette kan man si at vindkraftens entre i Norsk kraftutbygging, er en del av dette fjerde kraftregimet, ettersom perioden er preget av en sterk økning i antall vindkraftsøknader og utbygginger. Et annet litterært verk er *Et kraftmarked blir til: Et tilbakeblikk på den Norske*

---

² Dugstad Sanders, Sandvik, and Storli, *The Political Economy of Resource Regulation: An International and Comparative History, 1850-2015*. S 344.345

³ Gunnar Ellingsen, *Tussa kraft : 1949-1999*, ed. kraft Tussa (Brattvåg: Tussa kraft, 1999).

⁴ Lars Thue, "Arvesølvet og vannkraftens politiske økonomi," *Nytt norsk tidsskrift* 32, no. 4 (2016), <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2016-04-06>. S 337

Kraftmarkedsreformen.⁵ Boken tar for seg endringene som energiloven førte med seg i en markedssammenheng og regulering av kraftnettet, men den tar ikke for seg vindkraft. Når det gjelder hvordan energiloven har påvirket videre kraftutbyggingen i Norge, er det ikke forskningen på dette området i en historisk sammenheng. I nyere tid har vindkraftutbyggingen blitt et sentralt tema, som involverer flere instanser, og tematikken kan også være politisk betent.

I vindkraftutbyggingen er det flere forhold som har påvirkning. Global oppvarming, energibalanse, nettilgang og lønnsomhet er noen av temaene som berører vindkraft. Som tidligere nevnt er det skrevet mye om norsk kraftutbygging og betydningen denne har hatt for Norsk samfunnsutvikling, mens det altså ikke er skrevet vindkraft. En stor metodisk utfordring ligger i mangelen på sekundærlitteratur. På grunn av dette vil oppgaven hovedsakelig benytte primære kilder i form av stortingsmeldinger, utredninger, konsesjoner og rapporter. Det historiske materialet som dekker perioden fra 1900- 1990, vil basere seg på sekundærlitteratur som i hovedsak er skrevet av de norske historikerne Lars Thue og Andreas Dugstad. I perioden fra 1990 og fremover vil diverse lovverk, stortingsmeldinger og konsesjoner bli det sentrale materialet frem til konsesjonsprosessene som skal undersøkes starter.

Metode

I en historisk undersøkelse tar man sikte på å studere fortidige fenomen på en systematisk og vitenskapelig måte.⁶ Denne fortiden kan være både fjern og nær, men vi har uansett ikke direkte tilgang til de historiske hendelsene. Selv om disse hendelsene ligger nær vår egen tid, kan det være utfordrende å innhente informasjon om begivenhetene.⁷ I denne oppgaven har ikke utfordringen vært å finne primærkilder, men det har derimot vært vanskelig å finne sekundærlitteratur på området. Dette kan være fordi begivenhetene ligger så nær vår egen tid, at forskningen på området er begrenset.

---

⁵ Jan Moen, Sverre Sivertsen, and energidirektorat Norges vassdrags- og, *Et Kraftmarked blir til : et tilbakeblikk på den norske kraftmarkedsreformen* (Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2007).

⁶ Astri Andresen, *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*, 2. utg. ed., Samlagets bøker for høgare utdanning, (Oslo: Samlaget, 2015). S 11

⁷ Andresen, *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*. S 15

Historisk sett har historiefaget hatt ambisjon om å gripe en historisk utvikling.⁸ Hvis man ser på vår nære fortid og energiproduksjon, så har fokuset skiftet fra vannkraftutbygging til vindkraftutbygging. Det har altså vært en dreining fra vann til vind, og når det gjelder tematikken i denne oppgaven, handler den om vindkraftutbyggingen og hvilke føringer som ligger til grunn for konsesjonsavgjørelser.

I metodearsenalet til historikerne har kvantitative og komparative tilnærminger fått en viktig plass. Samtidig har tolkning av tekster hatt, og har, den sentrale plassen i historisk metodologi.⁹ Ved å ta utgangspunkt i tekster, kan man si at forfatterens viktigste oppgave i historievitenskap er å forsøke å forstå meningsinnholdet i tekstene som studeres.¹⁰ Som tidligere nevnt, kan historie kun studeres retrospektivt gjennom tilgjengelig materiale for det som det forskes på.¹¹ Det historiske materialet som blir brukt, er med på å bestemme perspektivet.¹² Dette fordi man ikke klarer å favne hele fortellingen, men kun deler av den. Slik sett vil de dokumentene som er brukt i oppgaven være retningsgivende for forfatteren sin forståelse og tolkning av konsesjonsprosessen, som fører frem til vedtak. En annen, og kanskje vel så viktig del av perspektivdannelsen, er forfatteren sin forforståelse av det som skal studeres. Når det gjelder vindkraftutbygging så har det vært mye støy rundt dette i de respektive lokalsamfunnene. Noe som igjen kan være med på å påvirke forfatteren sin tolkning av tekstene som blir studert. Dette fordi den primære forståelsesstrukturen, der forståelse ligger innbakt i alt vi foretar oss, er utgangspunktet for all forståelse og fortolkning. Man må altså først fortolke for å kunne forstå. Slik sett består fortolkningsarbeidet i å belyse i etterhånd den forståelsessituasjonen som vi alltid er i.¹³

I klassisk hermeneutikk har man begrepet «den hermeneutiske sirkelen», som betegner hvordan forståelsen utvikler seg i en stadig bevegelse frem og tilbake mellom helhet og del, i det materialet man forsøker å forstå. Når man studerer dokumentene i konsesjonsprosessen, kan innspillene fra ulike aktører sees på som delene og selve konsesjonsavgjørelsen som

---

⁸ Andresen, *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*. S 18

⁹ Andresen, *Å gripe fortida : innføring i historisk forståing og metode*. S 107

¹⁰ Magdalene Thomassen, *Vitenskap, kunnskap og praksis : innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag* (Oslo: Gyldendal akademisk, 2006). S 156

¹¹ Michael J. Salevouris, *The methods and skills of history : a practical guide*, ed. Conal Furay and Michael J. Salevouris, Fourth edition. ed. (Chichester, West Sussex, UK: Wiley-Blackwell, 2015). S 15

¹² Salevouris, *The methods and skills of history : a practical guide*. S 15

¹³ Thomassen, *Vitenskap, kunnskap og praksis : innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. S 163

helheten.¹⁴ I fortolkningsprosessen vil forfatterens forståelse utvides i den stadige pendelbevegelsen mellom helhet og del. Fortolkningsarbeidet sikter derved mot en enhetlig forståelse som viser sammenhengen mellom delene og den helheten de utgjør.

Det har vært flere høringsinstanser i konsesjonsprosessen, og når det gjelder de innkommende merknadene fra disse, har forfatteren forsøkt å vektlegge det som blir tolket som essensen av innspillene. Innsigelsene fra lokale og regionale organisasjoner, grunneiere og politiske organ er også betraktelig forkortet. Dette som en følge av at mye av kritikken som kommer i disse merknadene blir sett på som likelydende. Med bakgrunn i dette er det derfor det som blir ansett til å være hovedtrekkene i kritikken, som blitt gjengitt i teksten. Samtidig er det lagt vekk på enkelte organisasjoner, fordi disse blir vurdert til å ha stor faglig tyngde.

Opgaven er en casestudie med komparativ design. Ifølge Yin er en casestudie en empirisk undersøkelse som tar for seg et samtidig fenomen, som skjer i den virkelige verden, og går i dybden på dette.¹⁵ En casestudie kan i denne oppgaven sies å være en intensiv undersøkelse av beslutningsgrunnlaget for konsesjonsavgjørelsene. Den ene konsesjonssøknaden kom inn i 2004 og den andre i 2006. Når det gjelder konsesjonsavgjørelsene, så forelå disse på samme dag, den 23.juni 2008. Analysen omfatter altså to enheter, som utspiller seg i samme tidsrom, og er derved en empirisk undersøkelse av et samtidig fenomen.¹⁶ Yin sier videre at til forskjell fra andre forskningsmetoder, har ikke casestudier et omfattende og standardisert oppsett for designet på undersøkelsen.¹⁷ Forfatteren har derfor valgt å starte analysen i det som er skrevet om Haram vindkraftverk. Dette fordi en god del av drøftingene som NVE har gjort, er lik i dokumentene, og da spesielt i forhold til de positive effektene av en mulig vindkraftutbygging.

Hovedideen ved denne komparative analysen var å finne en interessant teoretisk sammenligning mellom de to enhetene, Haugshornet vindkraftverk og Haram vindkraftverk. Når det gjelder hvilke enheter som skulle studeres, så falt valget på disse to analyseenhetene

---

¹⁴ Thomassen, *Vitenskap, kunnskap og praksis : innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. S 93

¹⁵ Robert K. Yin, *Case study research : design and methods*, 5th ed., Case study research and applications : design and methods, (Los Angeles, Calif: SAGE, 2014). S 16

¹⁶ Kristen Ringdal, *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*, 3. utg. ed. (Bergen: Fagbokforl., 2013). S 170

¹⁷ Yin, *Case study research : design and methods*. S 27

fordi de i stor grad hadde likhetstrekk. De planlagte utbyggingsområdene lå i Møre og Romsdal, et område med kraftunderskudd. Dette vil det bli henvist til senere i teksten.

Begge konsesjonssøknadene omhandlet bygging av vindkraftparker oppe på fjellplatå, ute ved kysten. Prosjektene ble derfor omfattet av de samme vurderingene når det gjaldt friluftsliv, fugleliv, turisme med mer. I analysen av søknadene, og bakgrunnen for disse, har forfatteren valgt å ikke ta med ising på vindmøllene. Dette fordi man antok at det ikke var en stor utfordring, og at det var relativt lett å gjøre noe med. Man så for seg at man kunne stanse vindmøllene i perioder med isdannelse på rotorbladene. En annen faktor som ikke er tatt med i oppgaven er innsigelsene fra forsvaret og luftfartstilsynet. Dette fordi innsigelsene i forhold til Haugshornet vindkraft var ubetydelig og i forhold til Haram vindkraft var det få om ingen negative anmerkninger i konklusjon. Anførlene fra disse myndighetene representerte derved ikke noen konflikt, eller uenigheter.

Når det gjelder det empiriske datagrunnlaget, så er det i hovedsak benyttet primære kilder. Dette fordi det, som tidligere nevnt, har vært vanskelig å finne sekundærlitteratur på området. Som tidligere nevnt medfører dette at det blir vanskelig, om ikke umulig, å sammenligne egne tanker med andre sine tanker. Oppgaven vil derfor i liten grad kunne settes i sammenheng med tidligere forskning på området.

Oppgavens struktur

Kapitel to vil først ta for seg grunnlaget for vindkraft ved å se på ressursene som Norge har. Videre vil begrepene forvaltning og konsesjon bli definert. Etter dette vil konsesjonslovenes opprinnelse i lett grad bli belyst, før oppgaven går dypere inn i energiloven og kraftsituasjonen på 1990-tallet frem til 2005. Dette er nødvendig for å forstå konteksten som gjorde det aktuelt med vindkraft. Siste delen av kapitlet handler om tematiske konfliktvurderinger. Kapitel 3 og 4 handler om Haugshornet- og Haram vindkraftverk. Her blir søknaden og konsesjonsavgjørelsene presentert og analysert. Det siste kapitlet vil analysere og drøfte funnene.

Kapittel 2. Forvaltning, konsesjon og energiloven

Kapitlet vil redegjøre for hvilke vindressurser Norge har og hvordan disse blir vurdert. Videre blir forvaltning som begrep definert og hvilket formål forvaltning har. Et virkemiddel som brukes i kraftutbygging er konsesjon. Fordi konsesjon er et begrep som vil gå igjen flere ganger i teksten, blir begrepet definert i teksten. Kapitlet vil videre handle om konsesjonslovenes opprinnelse. Energiloven var et stort skifte og hadde konsekvenser for hvordan kraftressursene ble forvaltet. Som en følge av loven, fikk NVE myndigheten til å avgjøre konsesjonssaker. Behovet for ny kraft og arealkravene vindkraftutbyggingen krever, gjorde også at man innførte tematiske konfliktvurderinger, som et verktøy til kartlegging av konsekvensene av eventuelle utbygginger. Alle disse temaene i kapittel to er viktig, fordi de danner grunnlaget konsesjonssøknadene og avgjørelsene som skal belyses i denne oppgaven.

Ressursgrunnlaget for vindkraft i Norge

Norge har svært gode vindressurser og den viktigste måleindikatoren for vindressursene er årsmiddelvind. Langs kysten er det store variasjoner, men årsmiddelvind er ofte i området 6-8 m/sek. Vindfordelingen er på generelt grunnlag godt tilpasset det alminnelige forbruket. Som tidligere nevnt kommer dette av at det blåser mer på vinterhalvåret enn om sommeren. Dette ble sett på som en fordel når man sammenlignet med det allerede eksisterende produksjonsapparatet. Vindkraft ville gi økt produksjon når forbruket var høyest. En annen faktor var at vindkraft, til en viss grad, ville fungere som en motvekt når tilsiget av vann til vannkraft er redusert. Det var et viktig poeng at det burde utvikles metoder som maksimerte utnyttelsen av denne positive effekten. Dette sett i forhold til om det skulle bli en storskala utbygging av vindkraft i Norge.¹⁸

Formasjoner i terrenget kan i betydelig grad kan bremse vinden sin hastighet. Med bakgrunn i dette vil derfor de gunstigste områdene, for vindmølleutbygging, være flater uten hinder. Disse hindrene kan være i form av kupert terreng, vegetasjon og bygninger. En annen viktig

---

¹⁸ Regjeringen, Energi- og kraftbalansen mot 2020, (1998). S 334

faktor, er at vinden også øker med høyden over bakken. Dette gjør at høye vindmøller normalt utnytter mer vind. Om en vindmølle befinner seg noen hundre meter over havet, vil den normalt ha bedre vindressurser, enn hvis den står ved flate områder på havnivå. På grunn av de lokale variasjonene er det vesentlig for en utbygger å måle vinden i de aktuelle områdene for vindmølleutbygging. Formålet med slike målinger er altså å finne de beste stedene for nøyaktig plassering av vindmøller. Målingene er også viktig for å få verifisert at vindressursene er av en slik grad at man kan forsvare en utbygging.¹⁹

I en beregning fra utredningsrapporten Energi og Kraftbalansen mot 2020 til Norges Offentlige Utredninger (NOU) fra 1998, ble det hevdet at vindkraftpotensialet i Norge ville være på 76 TWh. En forutsetning for dette estimatet var at 2 prosent av landarealet, tilsvarende ca. 4300 km², ble utbygd. Området hadde en middelvind på 5,1ms i 10 meters høyde. Utgangspunktet for beregningen lente seg på detaljerte studier fra Nederland og USA. Disse studiene var av avgjørende betydning for beregningene som var gjort i utredningsrapporten. Anslagene var kun teoretisk, og det var ikke vurdert om det var praktisk mulig å bygge ut i så stor grad. Slik sett var altså overslaget på 76 TWh kun en teoretisk vurdering.²⁰ Det var også en kartlegging fra 1981 med et betydelig lavere anslag. Denne kartleggingen beregnet en produksjon på henholdsvis 12 og 32 TWh i løpet av et år. Det høyeste anslaget var basert på utbygging av alle lokalisasjoner med akseptable vindforhold. Anslaget ble gjort uten hensyn til tilgjengelighet, naturvernområder og lignende. I beregningen på 12 TWh, var det områder egnet for vindkraft produksjon fra Andøya i nord til Kristiansund i sør som ble brukt. Lokaliseringsanalysen var basert på kart, vindstatistikk og verneplaner. Et mer troverdig anslag for det totale potensialet for vindkraft, ville forutsatt spesifikke vindmålinger og beregninger som baserte seg på detaljerte kart. Et annet virkemiddel ville vært en modellering av topografiens påvirkning av vindressursene. Selv om disse analysene gav en grov analyse om hvordan vindressursene er i Norge, peker de på at det er stort potensiale for vindkraft i Norge.²¹

Frem til 1998 var det 12 vindturbiner i Norge. Disse var til sammen 4 MW og hadde en årlig produksjon på 0,01 TWh. NOU rapporten kom med en redegjøring, hvor de ut ifra undersøkelser, kom frem til at det kunne bygges ut tilsvarende 6 TWh innen 2020. Dette

¹⁹ Asle Selfors og Siv Sannem, *Vindkraft - en generell innføring* (Norges vassdrags- og energiverk, 1998). S 14-15 Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 14-15

²⁰ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. s 332

²¹ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. s 332

kunne bli gjort til en kostnad på under 28 øre per KWh.²² Kartleggingen som var gjort i forhold til vindforholdene var relativt grove. Det kom frem at vindforholdene også i betydelig grad var påvirket av lokale variasjoner. På grunn av dette ble det hevdet i rapporten til NOU fra 1998 at:

- *Det må gjennomføres en kartlegging av aktuelle vindkraftprosjekter. Kartleggingen må omfatte en mer detaljert sammenfatning av vindforholdene, nettforholdene og miljøkonsekvensene for å finne de best egnede stedene.*
- *Lette rammebetingelsene for investeringer i vindkraft gjennom økonomiske stimuleringsiltak i en overgangsperiode»²³*

Den økte interessen for vindkraft gjorde at det fra flere hold ble reist spørsmål om en overordnet plan. En slik plan var tenkt utarbeid av sentrale eller regionale myndigheter. Planen skulle brukes til å styre lokaliseringen av enkeltprosjekter til områder hvor anleggene hadde minst mulig negative ringvirkninger. Det var et behov for en viss overordnet styring i vindkraftutbyggingen. Danmark hadde erfaring med kun lokal godkjenning, Små utbyggere og mye økonomisk støtte. Resultatet var lite produksjon per arealenhet, høye produksjonskostnader og betydelige miljøvirkninger per produsert mengde kraft. En form for overordnet styring burde etter NVE²⁴ vurdering ta utgangspunkt i flere forhold. Under planleggingen av et vindkraftverk, var det de lokale vindressursene som skulle være den viktigste faktoren. Samtidig var vindressursene i 1998 i liten grad kartlagt på nivå som kunne gi et godt nok grunnlag for en konkret planlegging. Arealer hvor det kunne bygges ut vindkraft, burde kun ha et moderat behov for utbygging av nye kraftlinjer og veier. Om man fant et areal som var gode nok for disse kriteriene, kunne man starte å undersøke hvilke miljøkonsekvenser en utbygging ville ha. Det kunne også bli aktuelt å kutte ut arealer hvor miljøkonsekvensene ble ansett som uakseptable.²⁴

Om man klarte å identifisere arealer, som ut ifra rene vind- og kostnadshensyn var best egnet for vindkraft, ville man være godt på vei i en overordnet planlegging. Videre ville tilgjengelig kunnskap om verneverdier og arealbruk bli nyttig for å gjøre en negativ avgrening. Er det arealer som burde unngås? Videre ble det foreslått at dette kunne gjøres i første

---

²² Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 23

²³ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 50

²⁴ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 15

konsesjonsbehandlingen av konkrete prosjekter, eller i mer omfattende planarbeid. Det ble derfor anbefalt av NVE at kommuner og fylkeskommuner som var interessert i å ha vindkraft, å arbeide videre med kartlegging av vindressurser i sitt område. Det eksisterte en del data om vindkraft på et nasjonalt nivå. Disse var basert på meteorologiske observasjoner. Selv om dette kunne brukes som et godt utgangspunkt for ressursvurderinger, var disse målingene kun relevant i området nær målestasjoner. Dette ble også utgangspunktet for videre kartlegging utført av forskjellige utbyggere. Dataene ble utgangspunktet for valget av områder for mer detaljert vindkartlegging. Det ble også brukt annet materiale og studier av kart for å finne gode områder. Utbyggere kunne også ta utgangspunkt i arealer de selv var eiere i, eller vurdere egne kommuner for så å utføre målinger.²⁵

Det var i 1998 en betydelig interesse for bygging av vindkraft i Norge. Flere kraftselskaper, industribedrifter og privatpersoner hadde allerede startet planlegging. Da NOU rapporten ble gitt ut, pågikk det vindmålinger og vindkraftvurderinger på ca. 30 plasser rundt norskekysten. Aktiviteten hadde så langt resultert i fire konsesjonssøknader, hvor to av de allerede var blitt innvilget. Det var også kommet inn fem meldinger etter plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger for vindparkanlegg.²⁶

De ble fra NVE sitt perspektiv sett på som ønskelig med en moderat vindkraftkartlegging av norskekysten. Om man ønsket å få så nøyaktige opplysninger som kunne brukes til en direkte utforming av konkrete prosjekter, ville dette medføre urimelige kostnader. Dataene hentet fra meteorologiske observasjoner var heller ikke et entydig utgangspunkt for utvelgelse av områder som kunne brukes til videre vindkraftplanlegging. For å sikre gunstig vindkraftutbygging, ble det sagt at det burde utvikles retningsgivende minimumsgrenser for vindressurser. En konsesjon burde normalt ikke bli gitt om middelvinden var under en gitt grense. Videre kartlegging ville også gi et bedre faglig grunnlag for å sette en minimumsgrense. Om en konsesjonssøknad skulle komme før et slikt grunnlag, måtte det legges vekt på forholdet. Det måtte bli foretatt tilstrekkelige vindmålinger som verifiserte vindressursene lokalt. Den andre faktoren var at en utbygger ikke måtte være for «nærsynt» i utvelgelse av

---

²⁵ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 15

²⁶ Regjeringen, *Short Energi- og kraftbalansen mot 2020*. S 337

område. Med andre ord, en utbygger måtte vurdere flere plasser samt ha tilstrekkelige vindmålinger.²⁷

Nytten av en total plan for vindkraft i Norge ville være stor, men en slik plan ville til gjengjeld være veldig tidskrevende og kostbart. Om det i tillegg skulle bli stilt krav om slike planer, før konsesjoner gis til enkeltprosjekter, ville dette ført til at prosessen og utbyggingen ville tatt mye lengre tid. Samtidig ble det hevdet at det var mulig med en sterk styring av vindkraftutbygging uten totalplaner. Det som var avgjørende var at berørte myndigheter, og andre høringsinstanser, hadde klare tanker om hvordan man ville prioritere økt vindkraft. Og dette da satt opp imot miljøvirkninger og hvilke hensyn som burde prioriteres.²⁸

Forvaltning

Lars Thue hevder at «hovedskillet i klassifiseringen av statlige virkemidler går mellom det direkte og det indirekte engasjementet». Noen av resultatene kan oppnås gjennom direkte statsengasjement. Dette blir gjort gjennom egne statsbedrifter. En annen måte å regulere på er gjennom lover og forskrifter. Et annet skille som kan trekkes mellom virkemidlene, er de reguleringene som tar sikte på å støtte og de som skal begrense aktiviteter i bransjen. Det er med andre ord en viss sammenheng mellom de ulike virkemidlene.²⁹

Utnyttelsen av jord, vann og luft er undergitt reguleringer som ikke bare har betydning for næringsdrivende, men også for allmenheten. Fordeling av arealene mellom jordbruk, industri og boliger er et viktig formål når det gjelder regulering. Sett i lys av dette er et annet viktig formål å avgrense mellom eiernes og allmenhetens interesser når det gjelder bruk av grunnarealene og å ivareta hensynet til vern av naturressurser, unngå forurensning med mer.³⁰ Uten regulering vil det bli mer aktivitet med negative eksterne virkninger. Disse virkningene kan bli større enn hva samfunnet er tjent med. På grunn av dette, er det viktig at det offentlige tar hensyn til faktorer som ikke en eventuell utbygger ville tatt hensyn til.³¹ Dette prinsippet kalles partsstyre. Dette dreier seg om særlige berørte parters rett til selvbestemmelse. Dette

²⁷ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 16

²⁸ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 16

²⁹ Lars Thue, *Regulering og deregulering i norsk elforsyning : et historisk perspektiv*, vol. 1993/43, Arbeidsnotat (BI Handelshøyskolen i Oslo : trykt utg.), (Sandvika: BI Handelshøyskolen i Oslo, 1993). S 4

³⁰ Torstein Eckhoff, *Forvaltningsrett*, ed. Eivind Smith, 7. utg. [revidert av Eivind Smith]. ed. (Oslo: Universitetsforl., 2003). S: 13

³¹ Ole Bjørn Røste, *Politikk og økonomi : for statsvitere* (Oslo: Gyldendal akademisk, 2008). S 36

innebærer at man bør ta hensyn til berørte parter så langt det er mulig. Det blir forvaltningens oppgave å påse at slike parter blir tatt med i beslutningsprosessen, for eksempel ved å sende en sak på høring, innkalle til møter og lignende. Særlig berørte parter vil i praksis gjerne være synliggjort igjennom interesserorganisasjoner innenfor ulike samfunnsområder, som for eksempel naturvernforbundet eller idrettsforbund.³²

Hvis man ser på det regulatoriske systemet i forhold til el-forsyning, består dette av et sett med virkemidler. Dette inkluderer organisasjoner, forvaltningsorgan, mennesker, regler og tiltak som en stat kan bruke for å påvirke elforsyningens virkemåte og struktur. Sektoren er også underlagt en rekke andre regulative ordninger som har et mer generelt formål, slik som skatte- og konkurranselovgivning.³³

Norske offentlige myndigheter er tett på når det gjelder styring av energisektoren. Kraftsektoren reguleres av lovverket helt fra kraftutbygging til forbruk. Forkjøpsrett, konsesjon og hjemfallsrett er regulatoriske virkemidler brukt rundt eierskap. Kraftsektoren er med andre ord, sterkt styrt gjennom lovverket og offentlig eierskap.³⁴

Regulering i sammenheng med elforsyningen er et komplekst system av tekniske og samfunnsmessige elementer som er knyttet sammen i et sosioteknisk system.³⁵ I kraft av å være regulerer, kan staten bevisst bruke det regulatoriske systemet som et ledd i fordelingspolitikk og til å påvirke den mer allmenne samfunnsutviklingen. Samtidig så vil bransjen påvirkes av ulike særinteresser. Dette kan være ulike profesjoner tilknyttet bransjen, energiverk, leveringsindustri og forbrukergrupper osv. Målene mellom elforsyningen og forbrukerne kan variere. For eksempel kan et mål være tilfredsstillende leveringssikkerhet, eller lavest mulig pris.³⁶

Det regulatoriske systemet består av flere delsystemer, med egne reguleringsobjekt og virkemidler. Et eksempel på dette er vassdragsreguleringer. Dette er en egen type reguleringsobjekt som er underlagt et regulatorisk delsystem. Systemet har et eget lovverk, og saksbehandlingsinstitusjoner og prosedyrer. Sterkt forenklet kan man også si at de statlige myndighetene, først og fremst skal ivareta forholdet mellom elforsyningen og forbrukerne.

³² Tom Christensen et al., *Forvaltning og politikk*, 2. utg. ed. (Oslo: Universitetsforl., 2007). S 17

³³ Thue, *Regulering og deregulering i norsk elforsyning : et historisk perspektiv*, 1993/43. s 3

³⁴ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 82

³⁵ Thue, *Regulering og deregulering i norsk elforsyning : et historisk perspektiv*, 1993/43 S: 3-4

³⁶ Thue, *Regulering og deregulering i norsk elforsyning : et historisk perspektiv*, 1993/43. S 6

Reguleringsmyndigheter kan bruke det regulatoriske systemet som et ledd i fordelingspolitikken og til å påvirke den mer allmenne samfunnsutviklingen. Når det gjelder allmenheten, er det et mål for reguleringene å begrense de negative eksternalitetene ved elforsyningen og fremme de positive. Med eksternaliteter mener man de indirekte konsekvensene som kan oppstå og som ikke formidles gjennom prissystemet. Et eksempel på dette er reduksjon av luftforurensing når elektrisitet erstatter andre energiformer, som for eksempel oljefyring, samt en utbedring av infrastruktur i sammenheng med utbygging av kraftprosjekter. En negativ konsekvens kan være store inngrep i naturen på bekostning av innbyggernes friluftsområder.³⁷ I det norske reguleringsssystemet er det brukt et bredt sett av regulatoriske virkemidler, også på kommunalt nivå.

Kommunene har ansvar for å ha en løpende kommuneplanlegging når det gjelder å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklingen innenfor sitt område. Denne kommuneplanen er grunnlaget for planlegging, forvaltning og utbygging i en kommune. 1.juli 1986 kom det ny plan- og bygningslov. Den samordnede planleggingen som denne loven legger opp til, og da i særdeleshet den delen som knytter seg til langsiktige mål, handlingsprogram og økonomiske rammebetingelse, har selvsagt nær tilknytning til kommunelovens regler om budsjettbehandling og økonomiforvaltning.³⁸

Arealdelen er rettslig sett den viktigste delen av den samlede planen. I denne delen av kommuneplanen kan kommunen med rettslig bindende virkning for grunneiere og brukere kunne gjøre en mer oversiktsorientert planlegging i forhold til bruken av fast eiendom i kommunen.³⁹

Departementet kan etter plan- og bygningsloven § 18 også utarbeide og vedta reguleringsplan, eller arealdel, av kommuneplanen. Denne bestemmelsen tar særlig sikte på de situasjoner der de kommunale myndighetene selv ikke er villig til å fatte slike vedtak for å sikre gjennomføring av viktige statlige, eller fylkeskommunale, utbyggings- og anleggstiltak.⁴⁰

---

³⁷ Thue, *Regulering og deregulering i norsk elforsyning : et historisk perspektiv*, 1993/43. s 5-6

³⁸ Jan Fridthjof Bernt, *Kommunalrett*, ed. Oddvar Overå and Harald Hove, 4. utg. ed. (Oslo: Universitetsforl., 2002). S: 600

³⁹ Bernt, *Kommunalrett*. S: 116

⁴⁰ Bernt, *Kommunalrett*. S: 625

Til tross for dette gir ikke arealdelen av kommuneplanen ekspropriasjonshjemmel.⁴¹ Det er regulerings- og bebyggelsesplan som gir hjemmel for ekspropriasjon til de formål som er lagt ut i planen. Denne kan derfor benyttes til å ekspropriere nødvendig areal for å kunne bygge vindkraftverk i samsvar med reguleringsformålet i planen. Enten kommunestyret, eller staten, må i så tilfelle foreta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplanen og gi en aktuell utbygger rett til å gjennomføre utbyggingstiltaket. Når det blir foretatt en ekspropriasjon vil det gjennom et rettslig skjønn utmåles en erstatning for den som har måttet avgi grunn. Retten tar da utgangspunkt i antatt salgsverdi eller verdi ved alternativ anvendelse.⁴² Det kan også bli nødvendig å ekspropriere for å få utbygd et anlegg som det er gitt konsesjon til.

Konsesjon

Siden oppgaven handler om vindmølleparker og konsesjonene knyttet til utbyggingen, er det hensiktsmessig å definere hva en konsesjon er. En konsesjon omtales ofte som en egen gruppe offentlige tillatelser. De fleste former for økonomisk aktivitet og virksomheter trenger en tillatelse fra myndighetene. En måte å drive regulering på, er å ha et generelt forbud. For å omgå forbud, blir det på individuelt nivå gitt tillatelse fra myndighetene til å iverksette f.eks. bygging av en fabrikk eller veg. Slike tillatelser blir ofte omtalt som konsesjoner. Et sentralt tema innenfor konsesjonsrett er spenningen mellom myndighetenes reguleringsfrihet og private rettigheter, noe som er sentralt i vindmølleutbyggingen.⁴³

Bruk av konsesjoner er i virkeligheten et sentralt næringsregulatorisk instrument som brukes innenfor de fleste nærings og samfunnsområder. Det meste av kritisk infrastruktur i samfunnet er lagt under et konsesjonssystem. Bank, Finans, forsikring, transport, private helsevirksomhet, teletjenester, tv- og radiosendinger, energiproduksjon og distribusjon er alle underlagt et konsesjonssystem. Siden oppgaven skal handle om konsesjoner i henhold til kraftproduksjon, er det viktig å nevne at konsesjonssystemer innenfor forvaltning og utnyttning av naturressurser, har ikke som primær oppgave å fungere som et markedsregulerende tiltak. Dette begrunnes med at kombinasjonen av økonomisk viktighet og konsekvenser for natur og miljø, krever at utnyttelse av i noe omfang må ha en konsesjon. Man kan si at konsesjonskrav på dette området gjerne har et utgangspunkt i at naturressurser i

⁴¹ Bernt, *Kommunalrett*. S 614

⁴² Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 11

⁴³ Ivar Alvik and Henrik Bjørnebye, "Om konsesjoner og konsesjonsrett," *Jussens Venner* 55, no. 2 (2020), <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-02-02>, <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-02-02>. S: 85

en viss forstand tilhører staten eller samfunnsfellesskapet.⁴⁴ Et annet grunntrekk ved en konsesjon, er at konsesjonshaver får noe som ligner på en eiendomsrett til en virksomhet eller ressurs, i den forstand at retten til andre er tilsvarende begrenset.⁴⁵ Når noen får en konsesjonsgodkjenning, får de en mer eller mindre eksklusiv rett til å utøve en virksomhet. Tillatelsen er ikke først og fremst for deres del eller fordi de har en naturlig forgangsrett til ressursen, men at utbygging til en viss grad anses å tjene visse offentlige interesser.⁴⁶ det offentlige har gjerne en bestemt interesse knyttet til virksomheten og det vil derfor ofte være et element av gjensidighetsforutsetninger i konsesjonsforholdet.⁴⁷ Denne gjensidigheten kan også være en skriftlig del av tillatelsen i form av betingelser spesifikke for hver enkelt tillatelse. Konsesjoner innvilges, eller avises, etter at flere aktuelle faktorer har blitt vurdert.

Konsesjonslovenes opprinnelse

Rett etter Norge sin uavhengighet, ble det en sterk debatt om hvem som skulle eie og kontrollere de norske naturressursene. Det var uro i befolkningen med bakgrunn en stor andel utenlandsk eierskap i Norsk industri og vannkraft. Etter hvert som debatten utviklet seg, ble også andre hensyn vektlagt. Dette gjaldt da frykten for at det skulle bli et kraftmonopol, samt arbeidsrettigheter og billig allmenn kraftforsyning. Resultatet ble en serie konsesjonslover i forhold til vannkraft og andre naturressurser. Lovene gav den norske staten utvidede fullmakter når det gjaldt råderetten over naturressursene. Disse fullmaktene førte til at den norske staten fikk muligheten til å sette betingelser for utbygging og utnyttelse av blant annet norske vassdrag. I lovene ble det også gitt mulighet til å føre en politikk som diskriminerte utenlandske investorer. Den første loven konsesjonsloven kom våren 1906 og ble innført av Michelsen-regjeringen. Loven fikk kallenavnet panikkloven. Den var først og fremst et middel som gjorde det mulig for den norske regjeringen å bremse uønskede oppkjøp av norske vassdrag. Den nye loven gjorde at alle selskaper med begrenset ansvar og utenlandske privatpersoner måtte søke konsesjon. I tillegg til dette initierte samlingsregjeringen et nytt prinsipp som ikke var spesifisert i loven. Dette prinsippet innebar at man fikk mulighet til å kunne avslå en konsesjonssøknad, samt sette vilkår i en godkjenning.⁴⁸

⁴⁴Alvik and Bjørnebye, "Om konsesjoner og konsesjonsrett." S : 88

⁴⁵ Alvik and Bjørnebye, "Om konsesjoner og konsesjonsrett." S: 95

⁴⁶ Alvik and Bjørnebye, "Om konsesjoner og konsesjonsrett." S 97

⁴⁷ Alvik and Bjørnebye, "Om konsesjoner og konsesjonsrett." S: 96

⁴⁸ Andreas R. Dugstad Sanders, "Europe's Northern Resource Frontier" (PHD European University Institute 2018). S 114

Etter hvert ble det tilført flere nye elementer i den nye loven. Det ble satt inn betingelser som inkluderte krav til norsk produserte materialer og skatter til staten. Dette ble gjort fordi man ønsket at utenlandske investeringer skulle skape ringvirkninger i den norske økonomien. Det mest kontroversielle betingelsen som ble gitt av Michelsen-regjeringen i henhold til vannkraftkonsesjoner var hjemfallsretten. Hjemfallsretten innebar at etter konsesjonstid var omme, så ville vassdrageiendommene, inkludert vasskraftanlegg gå tilbake til staten kostnadsfritt. Ved hjelp av hjemfallsretten, ville det norske folket i fremtiden nye godt av utenlandskeid kraftutbygging.⁴⁹

Etter panikklovens introduksjon ble videre utvikling av loven diskutert i regjeringene som fulgte. Flere elementer ble innført, blant annet restriksjoner på norske eiere og strengere vilkår for utenlandske selskaper. Den endelige konsesjonsloven ble vedtatt i 1917. Hjemfallsretten ble også korrigert fra 60-80 år ned til 50-60 år.⁵⁰ Det ble også innført kraftavståelse (konsesjonskraft) til kommune. Det ble også lagt inn bestemmelser som gav kommune og stat direkte økonomiske inntekter i form av konsesjonsavgifter. Ved å gjøre en rask overfladisk oppsummering, var den norske konsesjonsloven opprinnelse preget av frykt for monopoltilstander og at kraftutbygging skulle komme den norske befolkningen til gode. Det ble også innført et klart hierarki om hvem som ideelt sett skulle få bygge ut norsk vannkraft. På toppen var den norske staten, så norske private selskaper og om ingen av disse hadde anledning, så skulle utenlandske selskaper få slippe til. Samtidig fikk lovene en svært fleksibel form, noe som ledet til at betingelser kunne variere mye etter håndheverens skjønn. Et viktig aspekt med loven var at den var svært demokratisk i sin utforming. Under en konsesjonsbehandling skulle både lokale myndigheter og et spesialorgan få utale seg før en avgjørelse ble tatt. I 1919 ble det bestemt at et nytt organ skulle skapes, nemlig NVE. NVE erstatte vassdragsskommissjonen i konsesjonssakene og fikk raskt mandat til å direkte forhandle med søkerne. NVE hadde ikke mulighet til å avgjøre sakene selv.⁵¹

I etterkrigstiden ble det politiske endringer i forhold til utnytting av vannkraft. Fra å stort sett belaste seg på utenlandske investorer for å få startet utbygging av vannkraft, gav arbeiderpartiet staten en ny rolle. Staten ble kraftutbygger for kraftkrevende industri.⁵²

---

⁴⁹ Andreas R.S. Dugstad, "Konsesjonslovene - de politiske konsekvensene av den andre industrielle revolusjon i Norge," (2011). <http://hdl.handle.net/11250/177024>. S: 5

⁵⁰ Dugstad, "Konsesjonslovene - de politiske konsekvensene av den andre industrielle revolusjon i Norge." S: 11

⁵¹ Sanders, "Europe's Northern Resource Frontier." S 283-284

⁵² Dugstad, "Konsesjonslovene - de politiske konsekvensene av den andre industrielle revolusjon i Norge." S: 11

Formålet var å skaffe energi til det som i tiden ble kalt «kraftslukende storindustri». Politiske institusjoner var aktiv i både regulering og i konkrete utbyggingssaker. Det var på generelt grunnlag bred enighet i kraftpolitikken frem til 1960-tallet. Industripolitiske og distriktpolitiske hensyn var spesielt viktige premiss for norsk kraftpolitikk. Utover 1960 endret dette seg. Fra å være et politisk verna felt til å bli mer omstridt. Dette kom av et økt søkelys på naturvern.⁵³ Et annet viktig moment var debatten om nye energikilder. Frem til midten av 1960-årene, var vannkraft primærenergikilden. Det ble i 1969 en debatt rundt olje- og gasskraft, samt atomenergi. Disse ble drøftet som alternativer til vannkraften. Dette i kombinasjon med oljekrisen i 1973 og virksomheter knyttet til nordsjøoljen, gjorde at energipolitikken ikke ensidig handlet om vannkraft og elektrisitetspolitikk. Energiøkonomisering ble også formulert som et sentralt virkemiddel i energipolitikken som en følge av oljekrisen. Det ble også stilt spørsmål ved elforsyningens prispolitikk. Det ble hevdet av en rekke økonomer at prisen på elkraft i større grad burde reflektere langtids grensekostnad og at dette ville være samfunnsøkonomisk riktig. Spesielt de lave statskraftprisene til industri som krevde mye kraft, ble kritisert.⁵⁴

Etter 1980 ble det gjennomført en liberalisering av økonomien i Norge. Som et resultat av denne liberaliseringen ble en stor del av statlig industri avviklet, eller solgt.⁵⁵ Som en del av denne prosessen ble det rettet fokus mot kraftmarkedet og energipolitikken. Det som kategoriserer perioden etter 1990, er internasjonaliseringen. Et eksempel på internasjonaliseringen er etableringen av et felles nordisk kraftmarked i tiden mellom 1996-2000.⁵⁶ Et annet element innenfor liberaliseringsperioden, var store lovendringer. Energiloven ble vedtatt av Stortinget 29. juni 1990 og trådte i kraft 1. januar året etter.

Energiloven

Energiloven omhandler anvendelser på produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av Energi. Loven omhandler ikke Norsk sjøterritorium. Lovens formål er å sikre at produksjon, overføring, omforming, omsetning, omfordeling og bruk av energi skal

---

⁵³ Svein Ivar Angell and Ole Andreas Brekke, *Frå kraft versus natur til miljøvenleg energi? Norsk vasskraftpolitikk i eit hundreårsperspektiv*, Stein Rokkan Centre for Social Studies (2011). S 27

⁵⁴

⁵⁵ Tore Jørgen Hanisch, *Norsk økonomisk politikk i det 20. århundre : verdivalg i en åpen økonomi*, ed. Gunhild J. Ecklund, Espen Sjøilen, and Jørgen Pharo Hanisch (Kristiansand: Høyskoleforl., 1999). S 264

⁵⁶ Angell and Brekke, *Frå kraft versus natur til miljøvenleg energi? Norsk vasskraftpolitikk i eit hundreårsperspektiv*. S 73

foregå samfunnsøkonomisk rasjonelt. Det skal også tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt. For oppgaven sin del, er ledd § 3-1.(Konsesjon på anlegg) viktig. Paragrafene handler om produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi kan ikke eies, bygges eller drives uten konsesjon. Dette gjelder også ombygging og utvidelser av allerede eksisterende anlegg. Loven gir også NVE som departement bestemmelsesrett for hvilke anlegg som blir gitt konsesjon.⁵⁷

Bakgrunnen for Energiloven

I 1989-90 kom det en ny odelstingsproposisjon. I denne proposisjonen la Olje- og energidepartementet frem forslag om ny lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven). Dette fordi de gjeldene lovregler var spredt omkring på ulike steder i lovverket, noe som gjorde det vanskelig å få oversikt over energilovgivningen, samt å bruke gjeldene lovverk for å løse fremtidige oppgaver innenfor energiforsyning. Et av formålene var å legge til grunn et rettslig utgangspunkt for en effektivisering av kraftmarkedet og en mer fleksibel bruk av energi. Slik sett skulle lovreglene legge til rette for at organiseringen innenfor energiforsyningen ledet til en mer samfunnsøkonomisk tilpasning i produksjon og forbruk. Lovreglene skulle altså brukes til å fremme energiøkonomisering. Energiproduksjon som kom fra andre energikilder, som for eksempel elektrisitet og varme ved forbrenning av gass og andre energikilder, gjorde det også nødvendig med egne konsesjonsbestemmelser. Formålet med egne konsesjonsbestemmelser var å bedre utnyttelsen av energiressurser og ivareta hensynet til miljøet. Loven tok høyde for at det kunne komme nye krav i forhold til fremtidige miljøhensyn. Olje og energidepartementet hadde det forvaltningsmessige ansvaret for den samlede energilovgivningen. De eksisterende lovene kom til i tiden mellom 1917 og 1986. Disse lovene var i liten grad koordinerte og samordnet. En del av lovverket ble forandret i denne perioden, uten at reglene ble sett i sammenheng med hverandre. Endringene ble derimot sett i sterk sammenheng med tidligere samfunnsforhold og var preget av språket. Dette gjorde det vanskelig å nytte det gjeldene lovverket for å løse fremtidige oppgaver i energisektoren. Det var ikke bare at lovene var spredt i ulike lovtekster som var problematisk, men også språket og tolkningen av lovverket. Dette førte til dårlig oversikt over energilovgivningen og ga mer rom for tolkning. KILDE

---

⁵⁷ Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven), Olje- og energidepartementet (Stiftelsen Lovdata 1990/06/29 01.01.1991).

Følgene av energiloven.

Frem til 1990, hadde statskraftverkene og Statkraft vært samfunnsbyggere. Målet var å skaffe alminnelig forsyning og sikre nok og billig kraft til nøkkelindustri. Oppgaven ble nå å tjene penger. Samtidig er det viktig å nevne at de politisk pålagte kontraktene til industrien ble holdt utenfor markedsreformen. I juni 1990 vedtok stortinget energiloven. Loven representerte et radikalt brudd med den tradisjonelle organiseringen av norsk elforsyning. Loven og oppfølgingen er det som i dag blir kalt for markedsreformen i norsk elforsyning.⁵⁸ Markedsreformen la til rette for at elforsyningen skulle drives som en ordinær, markedsbasert industriell sektor. Formålet med loven, var først og fremst «*å komme frem til en samfunnsøkonomisk best mulig utnyttelse av de energiressurser som tas i bruk gjennom økonomisk effektiv drift av sektoren*». Med andre ord, loven hadde et snevert sikte, hvor målet var å bidra til en mer økonomisk effektiv elforsyning.⁵⁹ Marked og konkurranse skulle erstatte monopol og politisk styring. Energiloven tredde i kraft 1 januar 1991. Oppdelingen av den statlige forvaltningsbedriften representerte et brudd med det gamle kraft regimet.⁶⁰

Kommentert [Ts1]: Direkte avskrivning.

Selve prosessen bak den nye energiloven var også oppsiktsvekkende. Prosessen ble gjennomført i et raskt tempo, noe som var et brudd på det som vanligvis ble oppfattet som en forsvarlig behandlingsform for en så omfattende reform. Energiloven ledet til et endret handlingsrom for aktørene i elforsyningen. En annen endring var at organiseringen av kraftforsyningen ble forandret. Kraftforsyningen var basert på forpliktelser som e-verkene hadde, når det gjaldt å dekke opp for forbrukerveksten. Som en følge av energiloven ble E-verkene markedsorientert. Energiverk og kraftforetak gikk bort fra sin originale rolle, hvor de skulle skaffe lokalbefolkningen billigst mulig energi, om til profittmaksimerende bedrifter. I bestefall ville bedriftene gå med overskudd og skaffe penger til det offentlige.⁶¹ Med andre ord ble det satt søkelys på at kraftproduksjonen skulle være mer samfunnsøkonomisk.

Målene for deregulering og konkurranse

Et av målene med energiloven var altså å deregulere, samt innføre konkurranse i kraftmarkedet. En ny energilov skulle ikke føre til noen endringer i de grunnleggende målene

⁵⁸ Lars Thue, *Strøm og styring : norsk kraftliberalisme i historisk perspektiv*, ed. Finn Graff and Svein Nyhus (Oslo: Ad notam Gyldendal, 1996). S: 87

⁵⁹ Thue, Lars *Strøm og styring* s. 14

⁶⁰ Thue, *Strøm og styring : norsk kraftliberalisme i historisk perspektiv*. S 15

⁶¹ Thue, *Strøm og styring : norsk kraftliberalisme i historisk perspektiv*. S: 87

for kraftforsyningen. Målet var fortsatt å sikre samfunnsøkonomisk rasjonell utnyttelse av kraftressursene. Dette innebar å sørge for en sikker kraftforsyning og en utjevning av prisene for forbrukerne. Kraftsystemet hadde høy teknisk standard med meget god leveringssikkerhet. Utfordringen lå i organiseringen av kraftforsyningen. Prisen på strøm varierte sterkt mellom distrikter og forbrukergrupper. Forbruket var også lite fleksibelt på tross av at produksjonen kunne variere sterkt fra år til år. Et annet problem var at kraftverk med store kostnader ble utbygd før mer kostlandseffektive verk ble bygget ut. Disse kostnadene kunne veltes over på forbrukerne fordi elektrisitetsverkene hadde monopol med oppdeckningsplikt. Disse svakhetene ledet så til at de grunnleggende målene for kraftforsyningen ikke ble oppnådd på en god nok måte. Målene ble derfor å jevne ut kraftkostnadene mellom ulike områder. Det skulle også velges billige utbygginger fremfor dyre og få til en mer effektiv kraftproduksjon. Dette skulle gjøres ved å bygge ut mer effektivt og i riktig omfang. Utbyggingsløsninger skulle gjenspeile brukernes vilje til å betale for tørrårssikring og effekt.⁶² Det man ønsket å oppnå med disse endringene, var blant annet økt samfunnsøkonomisk effektivitet.

Energiøkonomisering og prissetting

Samfunnsøkonomisk effektivitet som begrep, knyttes til bruken av et lands totale ressurser. Dette innebærer kapital, arbeidskraft og energi. Det er viktig med samfunnsøkonomisk effektivitet, fordi ressurstilgangen er knapp, i forhold til behovene som det er ønskelig å dekke. På grunn av dette, er det vesentlig å få så mye som mulig ut av produksjonsfaktorene som settes inn i produksjonsprosessen. Pris vil i et effektivt marked også gi informasjon om ressursituasjonen og stimulere til lønnsomme investeringer, både på produksjons og forbruksiden.⁶³

Produksjon og bruken av energi er fundamental for samfunnet, både økonomisk og miljømessig. Bortimot all økonomisk aktivitet er avhengig av en stabil og tilstrekkelig energiforsyning. Både produksjon og utnyttelsen av energi vil på ulike måter gi belastninger på miljøet. Type og grad av slike belastninger vil imidlertid variere for de ulike energibærerne. Ulike energibærere kan også erstatte hverandre på mange bruksområder. En sterk kobling mellom energibruk og forskjellige miljøkonsekvenser gjør at det er viktig å

⁶² Regjeringen, Ot.prp.nr.43 (1989–1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven), (1989-1990). S 17

⁶³ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 11

sørge for en økonomisk effektiv bruk av energien. På den måten blir grunnlaget for å utforme miljøtiltak, rettet mot de ulike miljøbelastningene, best mulig. Den vedvarende og tiltagende energibelastingen, og ikke minst erkjennelsen av at man stod foran et globalt klimaproblem, forsterket nødvendigheten av en målrettet politikk som skulle bedre utnyttningen av energiressursene. I tillegg til dette var det et mål å sikre en god økonomisk effektivitet i energisektoren.⁶⁴

Enøk (energiøkonomisering) er et begrep som har vært innarbeidet siden slutten av 1970-tallet. Begrepet har vært knyttet til hvordan man kan oppnå reduksjon i energiforbruket.⁶⁵ Når det gjelder de sentrale målene for enøkpolitikken, så har disse vært å:

- *bidra til en samfunnsøkonomisk rasjonell utnyttelse av energiressursene,*
- *og Bidra til å redusere negative miljøkonsekvenser av energibruken*⁶⁶

Et av de sentrale målene med enøk-politikken er å hjelpe til for at man skal kunne få en samfunnsøkonomisk rasjonell utnyttelse av energiressursene. Enøk-politikken skal derved bidra til gjennomføring av tiltak som er lønnsomme for samfunnet. Dette innebærer at en ser for seg økt lønnsomhet innenfor produksjon, fordeling, omforming og i bruk av energien.⁶⁷

Et viktig tiltak er at man etablerer en effektiv omsetning. Dette slik at de ulike aktørene, både forbrukere, energiprodusenter og ulike leverandører av enøk-utstyr, kan bli stilt overfor rammer som gir de samfunnsøkonomiske riktige signaler når det gjelder lønnsomheten av enøk. På denne måten er det gjennom energiloven lagt et grunnlag for en omsetning basert på konkurranse. Enøk politikken har også som hensikt å redusere negative miljømessige virkninger av energibruk. Dette gjøres hovedsakelig gjennom tiltak som gir energibesparelser og ved subsidiering av energikilder med lavere miljøvirkninger.⁶⁸ Vindkraft var et slikt tiltak, som ble sett på som å ha lave miljøvirkninger og behov for subsidiering.

Et annet poeng var at i de siste årene ledet mye nedbør og milde vintre, i kombinasjon med overkapasitet, til et overskudd av elektrisk kraft. Mye av overskuddet ble eksportert til

---

⁶⁴ 41 St Meld nr, Om Energiøkonomisering og nye fornybare energikilder, (Oslo 1992-93). S 2

⁶⁵ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 195

⁶⁶ St Meld nr, Short Om Energiøkonomisering og nye fornybare energikilder. S 12

⁶⁷ St Meld nr, Short Om Energiøkonomisering og nye fornybare energikilder. S 5

⁶⁸ St Meld nr, Short Om Energiøkonomisering og nye fornybare energikilder. S 12

Sverige og Danmark. Prisen på kraften som ble eksportert var jevnt over lav. Det lå altså til grunne store effektivitetsgevinster i en bedre tilpasning mellom produksjon og forbruket av kraft. I et effektivt kraftmarked burde tariffene utformes på en slik måte at abonnentene ble gitt insentiver for å tilpasse elektrisitetsbruken fra år til år. Et eksempel på et slikt initiativ er høyere strømpris i et nedbørsfattig år.⁶⁹

Før loven var det et klart skille mellom fastkraft og utvekslingskraft. Dette skillet skulle fjernes ved å gradvis gå til en mer markedsorientert kraftomsetning. Et annet poeng var at omsetningen av kraft oftest foregikk i tariffen som ikke gav motivasjon til å redusere el-forbruk ved knapphet på kraft. Det ble argumentert for at denne rigiditeten reduserte verdien av vannkraften og stilte store krav til magasinering og utveksling med utlandet. Om deler av eksporten til lavere priser kunne erstatte forbruket av olje til oppvarming, kunne dette øke verdien av kraften og gi økonomisk gevinst for forbrukerne. Økt konkurranse skulle også gjøre det lettere å bedømme hvor effektive fordelingsverkene var. Et videre insentiv var at den økte konkurransen skulle lede til en raskere sammenslåingsprosess og at disse prosessene skulle være mest mulig økonomisk hensiktsmessig. En av markedets viktigste oppgaver var å bidra til en riktig prioritering av nye prosjekter. Dette skulle dempe prisutviklingen på lang sikt. Økt konkurranse kunne også lede til at kraftsektoren brukte forenklede utbyggingsløsninger i nye prosjekter. Et annet ønsket resultat var at man fikk et økt søkelys på kostnadseffektivitet.⁷⁰

Det var vanskelig å ha en eksakt spådom i forhold til hvordan et mer effektivt marked ville slå ut på prisene. Dette var vanskelig å forutse både på kort og lang sikt. Prisene varierte mye og en mer markedsbasert omsetning skulle gi omfordeling, i tillegg til effektivitetsgevinster.⁷¹ Det ble også sett på som nødvendig med reformer innenfor organiseringen. Begrunnelsen for dette var at prisene ville stige på lang sikt som en følge av kostnader på utbygginger, i tillegg til muligheten for at kostnadene kunne bli veltet over på strøm abonnentene. Ved å liberalisere kraftmarkedet ønsket man at det ble lagt en demper på disse problemstillingene. Tanken var at et mer fritt marked ville føre til mer effektiv, bedre tilpasset utbygging, mer

---

⁶⁹ Regjeringen, Short Ot.prp.nr.43 (1989–1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven). S: 16

⁷⁰ Regjeringen, Short Ot.prp.nr.43 (1989–1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven). S: 16

⁷¹ Regjeringen, Short Ot.prp.nr.43 (1989–1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven). S16

effektiv fordeling og større utnyttelse av energiøkonomiseringsmuligheter. Ved å ha mer vekt på markedsbasert kraftomsetning kunne dette legge en demper på prisøkningen. Dette ved å ha en mer effektiv og bedre tilpasset utbygging, en mer effektiv fordeling og større utnyttelse av energiøkonomiseringsmulighetene.

Da stortinget vedtok loven i juni 1991, ble kraftsektoren delt i to. Omsetning og produksjon skulle bli gjenstand for konkurranse, mens transport av kraften skulle organiseres i monopoler. Et av hovedmålene var at loven skulle løse opp i de vertikale bindingene mellom produsenter og distributører av kraft. Under oppfølgingen av loven ble det gjennomført store organisatoriske endringer. Et eksempel på dette er delingen av Statkraft i tre deler. Statkraft ble delt i en produksjonsdel, Statkraft SF og Statnett SF. Sistnevnte hadde ansvar for hovednettet. Statnett fikk ansvar samkjøringen og omsetningen av tilfeldig kraft.⁷²

I forhold til kraftutbyggingen førte energiloven til en endring av reguleringsregimet. Loven hadde som utgangspunkt å skape et nasjonalt kraftmarked. Det ble større muligheter for private aktører å søke konsesjon. Et annet resultat, var at det ble mulig for internasjonale aktører å søke konsesjoner. Senere i oppgaven blir de økonomiske forholdene i konsesjonene nevnt. Flere av prosjektene som blir gjennomgått hadde et relativt dårlig finansielt utgangspunkt.

Kraftsituasjonen i Norge 1990-2005

Energipolitikken består av noen viktige mål og virkemidler. Et av hovedmålene er å legge til rette for konkurransedyktig, sikker og effektiv elforsyning, med akseptable priser for husholdninger og industri. Tilstrekkelig tilgang på energi er viktig for verdiskapning, arbeidsplasser og for folk flest i hverdagen.⁷³

---

⁷² Thue, *Strøm og styring : norsk kraftliberalisme i historisk perspektiv*. S: 90

⁷³ Det kongelige olje- og energidepartement Det kongelige miljøverndepartement, Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg, (2007). S 7

08307: Produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft (GWh), etter statistikkvariabel og år

	Produksjon i alt	Vannkraftproduksjon	Vindkraftproduksjon	Nettoforbruk
1990	121 848	121 382	..	97 709
1991	111 009	110 580	..	99 964
1992	117 503	117 062	..	100 442
1993	120 096	119 622	7	101 949
1994	113 214	112 676	9	102 926
1995	123 011	122 487	10	104 964
1996	104 712	104 148	9	104 147
1997	111 420	110 938	11	104 893
1998	116 787	116 280	11	110 448
1999	122 445	121 882	25	110 520
2000	142 816	142 289	31	112 355
2001	121 608	121 026	27	113 761
2002	130 473	129 837	75	110 195
2003	107 245	106 084	218	105 829
2004	110 472	109 291	252	111 332
2005	137 811	136 452	499	114 048

Figur 1: Tabell over produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft (Gwh), etter stasstikkvariabel og år. Hentet fra SSB.⁷⁴

Tabellen over viser at trenden på forbruk var økende i perioden fra 1990-2005. Produksjonen var generelt høyere enn forbruket, men i noen år kom forbruket nært opp mot produksjonen. 1996 var et spesielt tørt år. I tillegg til dette, var vinteren 1995-96 kald og snøfattig. Fra årsskiftet ble tilsiget til kraftmagasinene i Sør-Norge redusert, grunnet lite nedbør. Dette medførte historisk lav magasinifylling høsten 1996. I forhold til normalsituasjonen, var det en mangel på over 20 TWh. Dette viste at den vannkraftbaserte energiforsyningen var sårbar for klimavariasjoner. Dette gav et behov for bedre importmuligheter om innenlands produksjonen skulle svikte. I 1996 var det prisstigning, høy kraftimport og frykt for rasjonering. Dette førte til et stort engasjement i forhold til energibalansen og energipolitikken. Et viktig poeng var at den økte overføringskapasiteten til nabolandene, og økt integrasjon av energimarkedene, gjorde at Norge ble lettere påvirket av utviklingen i andre land.⁷⁵ Samtidig var det i 2002 en samlet importkapasitet på 3500 MW. Dette gav en teoretisk importmulighet på 30 TWh. I praksis ville derimot det åpne kraftmarkedet tilsi at nettoimporten ville være mindre enn det som var teoretisk mulig i et tørrår. Dette kom av sammenhengen mellom det svenske og norske kraftmarkedet. Disse markedene måtte ses på som ett marked og at ekstreme tørrårsituasjoner kunne opptre samtidig i Norge og Sverige. Ut ifra prognoser hentet fra Nordels Balansgroup ble det beregnet at kraftmarkedet ville ha et kraftoverskudd i år med normalt tilsig av vann. Ved et tørrår, ville man ha et underskudd på

⁷⁴ Tabellen er hentet fra SSB <https://www.ssb.no/statbank/table/08307/tableViewLayout1/>

⁷⁵ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 5

25 TWh.⁷⁶ Trenden var også at om det ikke ble satt i gang flere tiltak, ville Norge gå mot en stadig større importavhengighet fra utlandet. I et normalt år, ville ikke dette utløse alvorlige forsyningsproblemer, på tross av at man mot 2015, ville nå kapasitetsgrensen for import. I et tørrår viste det seg at importmulighetene ikke var nok til å dekke over differansen mellom produksjon og normalt forbruk. Situasjonen var helt annerledes i et år med mye nedbør. Da ble det sagt at man i 2010 kunne ha et overskudd på 20 TWh, som kunne eksporteres, eller brukes i det Norske markedet. I perioden frem til 2010 ble det sett på som like sannsynlig at det kunne bli ekstrem tørke, som at det kunne bli ekstremt vått. Samtidig som disse beregningene ble lagt frem, ble det også sagt i rapporten at en framskriving av kraftbalansen var knyttet til stor usikkerhet. Dette gjaldt både tilgangen på ny kraft og forbruksutviklingen.⁷⁷

For å kunne møte utfordringene, ble det satt et mål om at man skulle produsere 3 TWh vindkraft innen 2010. I NVE sin rapport om kraftbalansen fra 2002, kom det frem at om målet ble nådd og tempoet ble opprettholdt, ville man oppnå 5TWh i 2015. Det ble etter NVE sitt syn sett på som mulig å forsere vindkraftbygging i Norge. Dette ville være oppnåelig hvis tilgangen til energiresurser ikke ble begrenset av strenge krav til miljø. Det ble også antatt at tempoet ville bli redusert på grunn av konsesjonsbehandling, tilgang på tjenester fra entreprenører, samt kapasiteten selskaper hadde til planlegging. Samtidig var markedet for vindturbiner stort og at det med en 10-års horisont ville være lite sannsynlig med knapphet på vindturbiner. Om de økonomiske rammebetingelsene ble lagt til rette, antok NVE at vindkraftbyggingen kunne dobles i løpet av få år.⁷⁸

NVE

Norges vassdrag og elektrisitetsvesen (NVE) ble opprettet i 1921. Historien til NVE er hovedsakelig en historie om forvaltning av Norges vassdrag og vannressurser. Fra slutten av 1900-tallet⁷⁹ I dag er organisasjonen underlagt Olje og energidepartementet.

⁷⁶ Knut Hofstad and Monica Havskjold, *Kraftbalansen i Norge mot 2015*, vol. nr 4, 2002, Rapport (Norges vassdrags- og energidirektorat : trykt utg.), (Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2002). S 13-14

⁷⁷ Hofstad and Havskjold, *Kraftbalansen i Norge mot 2015*, nr 4, 2002. S 5 - 6

⁷⁸ Hofstad and Havskjold, *Kraftbalansen i Norge mot 2015*, nr 4, 2002. S 13

⁷⁹ Gunleiv Hadland, *Vannveier og kraftlinjer : en innføring i NVEs historie*, ed. energidirektorat Norges vassdrags- og (Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2003). S 5

Siden NVE ble opprettet har det vært flere ulike forandringer innenfor deres ansvarsområde. De har fått nye oppgaver, men samtidig har organisasjon overført ansvarsområder til andre instanser. I 1986 startet en stor omorganisering av NVE. Denne omorganiseringen førte til at direktoratet for statskraftverkene ble utskilt fra NVE. Tallet på ansatte ble redusert fra ca. 4000 personer, til ca. 380. En betydelig del av de 4000 ansatte var anleggsarbeidere. Den store reduksjonen av ansatte kom av at Statkraft skulle ta over bygging, planlegging og drift av statens kraftverk, samt kraftoverføringsanlegg. NVE fikk oppgaven som konsesjons- og tilsynsmyndighet når det gjaldt kraftverkene. Navnet ble også endret fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen til Norges vassdrags- og energiverk. Ved implementeringen av den nye energiloven, fikk NVE utvidet ansvar når det gjaldt energiøkonomisering, monopol- og markeds kontroll. Internt ble NVE omorganisert til et direktorat med seks avdelinger.⁸⁰ I 1998 ble navnet igjen endret fra Norges vassdrags- og energiverk, til Norges vassdrags – og energidirektorat. Formålet med navneendringen var å tydeliggjøre at NVE var et forvaltningsorgan og ikke en energiproducent.⁸¹ NVE ble med andre ord organet som avgjorde konsesjonssaker i perioden det skrives om.

Forvaltningsprosess og konsesjon

Alle vindkraftanlegg som har inntil 5 vindturbiner og en samlet installert effekt under 1 MW er fritatt for konsesjonsplikt. For vindkraftparker med større effekt, er det 6 trinn som utbygger må gjennom for å få en konsesjon. I første delen av prosessen må utbygger gi en tidlig varsling. Denne meldingen har som formål å gi berørte informasjon og muligheten til å gi tilbakemelding. Et annet formål er å lage et program med beskrivelse av hvilke fagtemaer som skal utredes i forbindelse med søknaden. Trinn 2 er konsekvensutredningen. Etter at meldingen fra trinn 1 har vært ute på høring, fastsetter NVE et konsekvensutredningsprogram som kalles KU-program. Det er utbygger som er ansvarlig for de faglige og tekniske utredningene i KU programmet. Utbygger bestemmer selv hvem som skal utføre de faglige utredningene, men personene som utfører utredningene skal være faglig kompetent og ha integritet. Det neste trinnet er selve søknaden. Søknaden skal inneholde resultatene av konsekvensutredningen og en nærmere beskrivelse av prosjektet. Dokumentene blir så sendt på høring til aktuelle hørings- og orienteringsinstanser. Det blir også holdt et åpent møte arrangert av NVE i høringsperioden. Etter at høringsuttalelsene er gjennomgått, foretar NVE

⁸⁰ Hadland, *Vannveier og kraftlinjer : en innføring i NVEs historie*. S 26-28

⁸¹ Hadland, *Vannveier og kraftlinjer : en innføring i NVEs historie*. S 30

en befaring av planområde.⁸² Trinn 4 er vedtaket som et ja eller nei. Denne avgjørelsen blir tatt på bakgrunn av dokumentene nevnt tidligere og innkommende merknader. Det neste trinnet er klagebehandling. Et vedtak kan påklages av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse. Dette må skje innen 3 uker fra underretningen er kommet frem. Klagen blir stilt for Olje- og energidepartementet før den blir videresendt til NVE. Om klagen inneholder nye opplysninger som gir grunnlag for å endre eller oppheve tiltaket, kan NVE endre dette. Om NVE velger å opprettholde vedtaket, så blir klagen sendt over til Olje- og energidepartementet for behandling.⁸³

Det siste trinnet handler om oppfølging til godkjente konsesjoner. Før et prosjekt kan igangsettes, må NVE ved miljøtilsynet godkjenne en miljø-, transport- og anleggsplan og en detaljplan for prosjektet. Under utbyggingen og driften av anlegget, fører NVE tilsyn som blant annet skal sørge for at område settes i stand når byggearbeidet er ferdig. Etter en endt konsesjonsperiode, så skal område tilbakeføres til naturen i opprinnelig tilstand, så langt det er mulig. En konsesjon innenfor vindkraft blir gitt med 25 til 30-års varighet. Et anlegg kan ikke legges ned uten en tillatelse fra NVE. Innen et anleggs 12 driftsår, skal det bli oversendt et konkret forslag til en garantistillelse. Denne skal gi en sikker kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området.⁸⁴

Vindkraften i Norge frem til 2003.

Det første vindkraftverket ble startet opp i 1989 på Smøla. Prosjektet var en del av NVE sitt demonstrasjonsprogram for vindkraft. Langs den norske kysten og i fjellområdene er det gode vindforhold og flere gode lokaliteter for utbygging. I denne sammenhengen utviklet NVE retningslinjer for lokalisering av vindkraftverk. Samtidig, så har svært mange prosjekter blitt møtt med motbør. Kystlandskapet ble mange steder sett på som sårbar og bør skjermes for menneskelige inngrep.⁸⁵

På slutten av 1980-tallet, var aktiviteten knyttet til vindkraft i Norge preget av utredninger og utprøvinger av mindre vindkraftverk. Fra 1997 økte interessen for vindkraft. Det ble vurdert som et mulig bidrag til den totale kraftproduksjonen. Berørte myndigheter ønsket mer

---

⁸² Marte Lundsbakken Erlend Bjerkestrand, Tanja Midtsian, and Ann M. Østenby og Ane N. Ramtvedt Anne Rogstad, *Konsesjonsprosessen for vindkraft på land* (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2020). 6-9

⁸³ Erlend Bjerkestrand and Anne Rogstad, *Konsesjonsprosessen for vindkraft på land*. S 11-12

⁸⁴ Erlend Bjerkestrand and Anne Rogstad, *Konsesjonsprosessen for vindkraft på land*. S 12-13

⁸⁵ Hadland, *Vannveier og kraftlinjer : en innføring i NVEs historie*. S27

informasjon om vindkraft tilpasset norske forhold. Spørsmålene var ofte rettet mot den formelle behandlingen og miljøkonsekvenser. Det var også etterspørsel for informasjon om tekniske og økonomiske forhold. NVE publiserte i 1998 en rapport som gav en generell innføring om vindkraft. Rapporten tok for seg flere aspekter rundt vindkraft, blant annet tekniske, økonomiske, skattespørsmål, virkning på fugler osv.⁸⁶

Når det gjelder den videre i utviklingen av vindkraftens potensiale og politiske strukturer, kom det i 2007 et dokument fra regjeringen ved navn «Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg.» I dette dokumentet kom det frem at i 2006, hadde regjeringen laget et nytt samlet mål på 30 TWh økning i fornybar energiproduksjon og energieffektivisering frem mot 2016 i forhold til 2001. Som tidligere nevnt, er vindressursgrunnlaget i Norge stort, men også at vindkraftanlegg har store arealkrav. Arealkravet gjør at utbygginger ofte kommer i konflikt med hensynet til biologisk mangfold, kulturminner og landskap.⁸⁷

Det økonomiske rammeverket

Det ble i rapporten til NOU, hevdet at ut fra kraftprisene og rammebetingelsene våren 1998, så ville det ikke være bedriftsøkonomisk lønnsomt å produsere vindkraft i Norge. På tross av dette, hadde interessen for vindkraftutbygging økt betraktelig. Det var flere årsaker som lå til grunn for denne økte interessen. Kostnadene hadde ifølge NVE sunket med 50-60% siden 1980-årene. Dette kom av at man blant annet hadde begynt med serieproduksjon av vindmøller. Det ble også antatt at på tross av en stabilisering av kostnadskurven, så ville det bli en ytterligere kostnadsreduksjon i tiden fremover. På grunn av mulige innføringer av miljøavgifter, ble det antatt at prisen på strøm også kom til å øke over tid. Det lå også til grunn en forventning om endrede rammebetingelser i Norge. Ved hjelp av økonomiske støtteordninger, kunne myndighetene fremme kraftproduksjon. I rapporten, ble det lagt vekt på to hovedtyper for økonomiske virkemidler. Disse rettet seg mot investerings- og produksjonsfasen. I investeringsfasen var det fritak fra investeringsavgift, eller investeringstilskudd, som ble sett på som aktuelle virkemidler. I produksjonsfasen, ble det ansett som aktuelt med garanterte priser, eller en form for produksjonstilskudd. Grunnlaget for påstanden kom fra stortingsproposisjon nummer 54, og sommeren 1998 fikk forslaget

---

⁸⁶ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 3

⁸⁷ Retningslinjer, fiks denne kilden.

oppslutning på Stortinget. Et estimert resultat var en bedret bedriftsøkonomisk lønnsomhet på 4-5 øre per kWh. Det var også aktuelt å støtte vindkraft innenfor rammen av årlige bevilgninger til nye fornybare kilder og Enøk.⁸⁸ Tyskland og Danmark hadde gode økonomiske rammebetingelser. Om Norge skulle innført like betingelser, ville det ganske sikkert ha utløst en enorm utbygging av vindkraft i Norge. Om man så på de planlagte prosjektene og garanterte en betaling tilsvarende 35 øre per kWh, ville de aller fleste prosjektene bli realisert.⁸⁹

I skattespørsmålet var det eiendomsskatt som ville være primærinntekten for kommunene. I en kommune med eiendomsskatt, ville et vindkraftverk være skattepliktig ut fra anleggets verdi. Om det skulle oppstå et overskudd fra vindkraftproduksjonen, ville det være skattepliktig i forhold til vanlige regler om bedriftsbeskatning.⁹⁰

For å kunne etablere et vindkraftverk, må utbygger eie de berørte arealene eller inngå avtaler med grunneiere som gir grunnlaget for etablering og drift av vindmøller. En slik avtale vil komme i form av en leieavtale. Avtalen vil gi utbygger rett til å drive et anlegg i et visst antall år. En slik leieavtale ville være aktuelt der hvor grunneiere tar sikte på fortsatt bruk av areal mellom vindmøllene. Kompensasjon kan komme i form av et engangsbeløp eller årlige utbetalinger. Det var ingen nasjonale føringer på hvordan en eventuell salgssum eller leiebeløp skulle utregnes. For å få til en avtale måtte derfor partene forhandle med hverandre. Ved elektriske anlegg, gav NVE konsesjoner i en maksimal tidsperiode på 30 år.⁹¹

Ved etablering av et vindkraftanlegg, er hovedregelen at det kreves tillatelser etter energiloven, samt utarbeidede reguleringsplaner etter plan og bygningsloven. Regjeringen ønsket derfor å utarbeide retningslinjer for lokalisering og planlegging av vindkraftverk. Et av formålene var å stimulere til økt aktivitet rundt vurderingen av egnede områder til vindkraftformål i overordnede arealplaner på regional og kommunalt nivå. Retningslinjene skulle også redegjøre for hvilke hensyn som skulle vektlegges i lokalisering og utbygging av vindkraftanlegg. Det skulle også bli anvist i retningslinjene hvordan behandlingen av

---

⁸⁸ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 9

⁸⁹ Regjeringen, Short Energi- og kraftbalansen mot 2020. S 338

⁹⁰ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 11

⁹¹ Sannem, *Vindkraft - en generell innføring*. S 28

vindkraftsaker, etter energiloven og plan- og bygningsloven, kunne samordnes på en effektiv måte.⁹²

Tematiske konflikvurderinger

I stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) ble de tematiske konflikvurderingene behandlet. Konflikvurderingene hadde som hensikt å systematisere og kategorisere informasjon om virkninger mellom planlagte vindkraftverk og andre sektorinteresser. Som en del av beslutningsgrunnlaget til NVE, var det et krav at disse vurderingene forelå. Det var flere temaer som inngikk i konflikvurderingene og flere departement var involvert.⁹³ I stortingsmeldingen ble det presisert at reglene for behandling av vindkraftverk innebar en grundig vurdering av enkeltprosjekter etter energiloven og KU-bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Dette skulle gi et godt grunnlag for å vurdere konsekvensene av enkeltprosjekter. Samtidig ble det av regjeringen ansett som nødvendig at det ble tilrettelagt for en mer samlet vurdering av konsekvensene i planlagte vindmølleparker. Det var derfor et ønske fra regjeringen om at det ble å etablere et tematisk konflikvurderingssystem. Formålet med dette var at både meldte, samt konsekvensutredede vindkraftprosjekter kunne sees i sammenheng.⁹⁴ Olje og energidepartements stortingsmelding nr. 1 (2005-2006) hadde en ytterligere utdyping angående de tematiske konflikvurderingene. I stortingsmeldingen kommer det frem at det var et mål for regjeringen at vindkraftutbyggingen skulle skje på en bærekraftig måte. Dette måtte skje i tråd med andre areal- og samfunnsinteresser, slik at disse også ble ivarettatt på en god måte. Olje- og energidepartementet fikk ansvaret for å koordinere arbeidet med et system for tematiske og allerede konsekvensutredede vindkraftanlegg. De tematiske konflikvurderingene skulle være en del av grunnlaget for NVE sin konsesjonsbehandling. Konflikvurderingene skulle være et supplerende underslag som skulle vektlegges av NVE i konsesjonsbehandlingen. Det skulle systematiseres og kategoriseres informasjon om mulige konflikter mellom ulike sektorinteresser og vindkraftverk. Og på den måten legges til rett for en avklaring av disse gjennom konsesjonsbehandlingen. Målet var å

---

⁹² Det Kongelige Kommunal- og Regionaldepartement, Sametingets virksomhet i 2003, (2004). S 34

⁹³ Haram Kraft AS, *Haram Vindkraftverk Konsesjonssøknad og konsekvensutredning* (November 2004), <https://nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=25&type=A-1%2cA-6>. S 8

⁹⁴ Regionaldepartement, *Short Sametingets virksomhet i 2003*. S 34

finne vindkraftprosjekter som kunne forene de forskjellige sektorinteressene i størst mulig grad.⁹⁵

Konklusjon

Kapitelet har tatt for seg flere begreper i forhold til regulering, konsesjoner og systemets historiske fortid. Kort fortalt består reguleringen av kraft og kraftutbygging av flere ledd og prosesser. Kraftforbruket og økningen i forbruket førte til et behov for mer produksjon. Det var dette som gjorde det aktuelt med vindkraftutbygging. Beslutningen om hvor det skulle bygges ut vindkraft ble basert på vurderingen av en rekke faktorer og innspill fra diverse instanser. Ved en konsesjonsavgjørelse måtte NVE vurdere om et anlegg, alt i alt var mer positivt for samfunnet enn negativt, sett i et helhetlig perspektiv. Norge har et godt utgangspunkt for vindkraft, med relativt høy middelvind. NVE var det statlige forvaltningsorganet som avgjorde om et prosjekt skulle få konsesjon. Ved en konsesjonsavgjørelse skulle NVE avgjøre og drøfte om følgene av et prosjekt hadde større fordeler for samfunnet enn negative. Det neste kapitelet tar for seg Haugshornet vindkraftverk og hvilke vurderinger NVE gjorde i forhold til et vindkraftprosjekt blir belyst.

---

⁹⁵ Olje- og Energidepartementet, FOR BUDSJETTÅRET 2006 (2005-2006). S 24-25

Kapittel 3 Haugshornet

Dette kapitlet tar for seg søknaden og avgjørelsen av konsesjonen som gjelder Haugshornet vindkraftverk. Det vil bli gjort rede for faktorer, bemerkninger og vurderinger, foretatt av både nasjonale instanser, lokalbefolkning og regional/nasjonale organisasjoner. Det er NVE sine vurderinger og vektlegging av de ulike synspunktene som det skal legges vekt på i analysen av konsesjonssøknaden. Kapitlet tar altså for seg de ulike vurderingene og legger derved grunnlaget for sammenligningen mellom de to konsesjonene som starter i kapitel 4.

Søknaden

Den 7 juli 2003 mottok NVE en forhåndsmelding om planlegging av Haugshornet vindkraftverk og tilhørende nettilknytning. Meldingen var utarbeidet i henhold til plan- og bygningsloven sitt kapittel VII-a. Konsesjonssøknaden, med konsekvensutredningene, ble sendt til NVE den 12 januar 2006. Søkerne var Hydro Olje og Energi AS og Tussa nett AS. Det ble søkt om konsesjon i samsvar med energiloven 3-1. Det ble i tillegg søkt om ekspropriasjonstillatelse. I søknaden var det lagt en plan for inntil 25 vindturbiner, hvor alle turbinene skulle ha en installert effekt på 2,5-4,5 MW. Totalt skulle den installerte effekten av vindkraftverket være på inntil 75 MW. Størrelsen på møllene ville ha en tårnhøyde på mellom 70 og 90 meter. Rotordiameteren ville være på mellom 80 og 100 meter.⁹⁶

Lokaliseringen av vindkraftparken var i Sande Kommune. Denne kommunen lå helt sørvest i Møre og Romsdal, ute ved kysten. Kommunen hadde en befolkning i 2005, på 2576 innbyggere. Ifølge SSB, hadde området vært preget av jevn fraflytting de siste 25-årene.⁹⁷ Planområdet var på Gurskøy, mellom Gursken og Sædalen, og omsluttet fjellområdet fra Leikongeidet vestover, mot Hanen. Det ble også søkt om konsesjon til en ny 66 kV Kabel. Denne skulle gå fra kraftverket til Gursken transformatorstasjon. Området lå ca. 400-600m over havet.⁹⁸

---

⁹⁶ Hydro Olje og Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad* (Oslo, 2006), <https://docplayer.me/19108610-Haugshornet-vindkraftverk-soknad-olje-energi.html>. S 17

⁹⁷ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 10

⁹⁸ m Haugshornet vindkraft S 11

Figur 2: Bilde viser Sande kommune i grønt og planområdet for vindparken i rødt.⁹⁹

Hydro hadde på dette tidspunktet 35000 ansatte i over 40 land. I Norge, var Hydro den nest største produsenten av elektrisk kraft. Her stod selskapet for ca. 10% av Norges totale el-produksjon. I hovedsak var dette basert på vannkraft. Tussa ble omtalt i søknaden som et:

«Et ledende og utviklingsorientert energi- og kommunikasjonsselskap på Nord-Vestlandet».¹⁰⁰

Konsernet solgte og kjøpte ulike energiprodukter, samt jobbet med produksjon og overføring av kraft. Selskapet var eid av Ørsta-, Herøy-, Volda-, Hareid-, Vanylven-, Ulstein- og Sande kommune samt Hornindal kraftlag.¹⁰¹ Tussa produserte strøm i 13 vannkraftverk på Nord-Vestlandet og hadde en eierandel på 37% i Kraftmontasje AS. Kraftmontasje AS var en totalentreprenør for vindparker. Begge selskapene hevdet at det var viktig å satse på vindkraft i Norge, og Haugshornet kraftverk spesifikt, av flere grunner.¹⁰² Dette innebar blant annet vindkraft som et positivt tilskudd i forhold til klimautfordringene og Norges forpliktelser i

⁹⁹ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 10

¹⁰⁰ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 6

¹⁰¹ Eierskap mottatt på e-post fra Elling Dybdal, Konsernsjef Tussa kraft. (12 mai 2022)

¹⁰² Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 6

henhold til klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen. Videre ville utbygging av vindkraft bidra til å styrke den norske kraftbalansen og redusere behovet for importert kraft. Det ble også argumentert for at vindkraftverk ikke gav utslipp i luften, vannet, eller i jorden, under normale driftssituasjoner. Med andre ord, det var en minimal risiko for omgivelsene.¹⁰³ Både Hydro og Tussa ville stå som eiere av vindkraftverket samt ha driftsansvaret.¹⁰⁴

Omtalen av de norske vindressursene og argumentasjonen i søknaden viste til at Norge hadde en av de beste forutsetningene for vindkraft. Dette kom av at der var store arealer med mye og stabil vind. Dette var dokumentert gjennom NVE sitt omfattende vindressurskartlegging for Norge. Gjennomsnittlig var en typisk norsk vindkraftproduksjon på ca. 3 MWt/år per KW installert. I Europa var gjennomsnittet ved utgangen av 2004 ca. 2 MWt år per KW installert. Ut fra dette ble det konkludert med at Norsk vindkraft var ca. 50% mer effektiv enn vindkraft i EU. Norge sine målsetninger og energisituasjon var også en del av begrunnelsen for søknaden. Det ble også her argumentert med Norges mål om vindkraftproduksjon på 3TWh innen 2010. Dette fra stortingsmelding nr. 29 (1998-99), som også tidligere er nevnt i teksten. I denne ble det hevdet at i gjennomsnitt for perioden 2000-2003, hadde Norge et forbrukt på ca. 123 TWh. Samtidig ble det ikke produsert mer enn 120 TWh. Det ble også referert til rapporten fra NVE om kraftbalansen frem mot 2015, der det ble estimert at man kom til å få et importbehov i fremtiden, for å kunne møte det økte forbruket. Om en ny utbygging ble gjennomført, ville dette føre til en reduksjon i importbehovet.¹⁰⁵

Et annet argument var i forhold til den lokale energiforsyningen og tap i nettet. Området anlegget var planlagt i, var et underskuddsområde. Dette kraftunderskuddet kom på grunn av vekst i kraftforbruket. Innmating av vindkraft ville føre til en reduksjon av kraftunderskuddet og at nettet ville bli avlastet. Samtidig ville denne innmatingen være uforutsigbar, noe som gjorde at man ikke kunne eliminere begrensninger i kraftnettet.¹⁰⁶

Det var flere grunner til at Gurskøy ble sett på som et egnet sted for utbygging. Området var preget av sterk vindpåvirkning og vegetasjonen var artsfattig. Det var akseptable vindforhold, tilstrekkelig tilgjengelig areal, nærhet til kraftledningsnett med ledig overføringskapasitet, samt akseptable terrengforhold. Det var heller ingen direkte konflikt med verneområder, eller

¹⁰³ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 7

¹⁰⁴ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. 18

¹⁰⁵ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 8

¹⁰⁶ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 9

kjente kulturminner.¹⁰⁷ Samtidig var planområdet for vindparken i et område som ble definert som LNF (Landbruk, natur og friluftsliv) område i kommuneplanen for Sande kommune. Område hadde derfor byggeforbud.¹⁰⁸

Det økonomiske grunnlaget

For å kunne vurdere det økonomiske grunnlaget for utbygging ble det foretatt vindmålinger. Disse ble gjennomført ved hjelp av 6 målemaster og dette dannet grunnlaget for vurderingene. Vindmålingene ble gjennomført i 10, 30 og 50 meters høyde. Mastene ble installert og driftet av Kjeller Vindteknikk.¹⁰⁹ I konsesjonssøknaden ble det ikke nevnt gjennomsnittlig middelvind, men i konsesjonsavgjørelsen ble den hevdet å være 7,5 m/s.¹¹⁰ Den totale prisen for vindkraftverket ble beregnet til å være ca. 650 millioner kroner. Dette ville gi en kostnad tilsvarende ca. 8.7 millioner kroner per installert MW.¹¹¹ Sande kommune hadde i likhet med Haram kommune, heller ikke innført eiendomsskatt. Det ble derfor fra Hydro sin side gitt uttrykk for at de ville yte en kompensasjon til kommunen tilsvarende beløpet en teoretisk eiendomsskatt ville gitt.¹¹² Hydro var en av de to partene bak søknaden. Samfunnsmessige ringvirkninger ble primært knyttet til sysselsettingseffektene av byggingen. Det ville være aktuelt å ta i bruk lokal arbeidskraft når det gjaldt tjenester innenfor forpleining, transport, vei og fundamentbyggingen. I selve operasjonstiden til anlegget, ble det beregnet at anlegget ville gi 1-2 arbeidsplasser lokalt.¹¹³ Selv om vindmøllene ville være synlig over store avstander, ble møllene sin tilstedeværelse likevel vurdert til å ha liten innvirkning på turismen i område.¹¹⁴ Dette fordi aktivitetene, som var tilknyttet turisme, i hovedsak dreide seg om fiske og det øvrige kystmiljøet.

De tematiske konflikvurderingene ble vurdert fra karakter A til E. A og B representerte liten eller mindre konflikt. C representerte middels konflikt med nasjonale miljømål, men konflikt nivået kunne bli redusert ved avbøtende tiltak. D var stor konflikt hvor omfattende avbøtende

¹⁰⁷ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 10

¹⁰⁸ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 13

¹⁰⁹ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 15

¹¹⁰ energidirektorat Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*, energidirektorat Norges vassdrags- og (Oslo: NVE, 23.06.2008 2008), <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?type=A-6&id=166>. S 88

¹¹¹ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 18

¹¹² Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 37

¹¹³ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S37

¹¹⁴ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 38

tiltak måtte til for å redusere konfliktnivået. Ved karakter E, ville en utbygging medføre så stor konflikt at eventuelle tiltak ikke ville ha en reduksjon av konfliktnivået.¹¹⁵

I oppsummeringen av de tematiske konfliktvurderingene ble den omsøkte utbyggingen av Haugshornet fremstilt i denne tabellen:

Utredningstema	Vindpark	Kraftledning alt.1	Kraftledning alt. 2
Landskap	Store negative konsekvenser	Middels/små negative konsekvenser	Middels/små negative konsekvenser
Kulturminner og kulturmiljøer	Middels negative konsekvenser	Ingen konsekvenser	Ingen konsekvenser
Naturmiljø	Middels/store negative konsekvenser	Middels/store negative konsekvenser	Middels/store negative konsekvenser
Landbruk og annen arealbruk	Små/ubetydelige negative konsekvenser	Ubetydelige konsekvenser	Ubetydelige konsekvenser
Friluftsliv	Middels negative konsekvenser	Middels/små negative konsekvenser	Små/middels negative konsekvenser
Samfunnmessige konsekvenser	Små negative konsekvenser	Ubetydelige konsekvenser	Ubetydelige konsekvenser

Figur 3: Figuren viser de tematiske konfliktvurderingene for Haugshornet Vindkraftpark.¹¹⁶

Utredningen av landskap ble utført av Inter Pares. Kulturminner og kulturmiljø, landbruk og annen arealbruk, friluftsliv og samfunnmessige virkninger ble utredet av Sweco Grøner AS. Skyggekast og støy ble utredet av Hydro Olje og energi.¹¹⁷

Som tidligere nevnt, legger vindparker beslag på store arealer. På grunn av plasseringen til Haugshornet vindpark, ville anlegget gitt bebyggelsen rundt Gursken og i Gjerdsvika betydelig visuell påvirkning. Inngrepene i forhold til veibyggingen ville også vært godt synlig, men i hovedsak ville dette vært fra områdene inne i vindparken. Det var ikke funnet noen kulturminner som automatisk ville bli fredet, men kulturminner fra nyere tid kunne bli direkte berørt på Storetua. Samtidig kunne kulturmiljøet på Storetua bli indirekte berørt ved

¹¹⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 9

¹¹⁶ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 38

¹¹⁷ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. S 24

at det ble brutt opp.¹¹⁸ I tillegg ville disse områdene bli negativt berørt som en følge av vindmøllene. *Når det gjaldt konsekvensene for floraen i vindparkområdet ville dette bli gjenspeilt i forhold til den fattige berggrunnen som var i området.* Floraen var sterkt påvirket av den fattige berggrunnen som var i området, samt vindforholdene. Noe som derved medførte lave konsekvenser for artsmangfoldet. Hekkefuglfaunaen ble hevdet å være gjennomgående fattig, dominert av et fåtall vanlige arter. Samtidig var det også noen arter som var mer kravfull. Dette var Havørn, Hønsehauk, hubro og kongeørn. Disse artene brukte områdene til hekking og/eller næringsøk. Totalt ble det registrert 8 rødlistede arter innenfor utredningsområdet. I forhold til at vindparken ble bygd innenfor nedslagsfeltet for to drikkevann, ble det antatt at parken ville ha små konsekvenser for landbruk og annet arealbruk. For friluftsliv, ville parken medføre middels store konsekvenser. Dette ble begrunnet med at parken ville bli konstruert innenfor et område som ble mye benyttet til dagsturer. Opplevelsesverdien ville derfor bli endret, samtidig som de nybygde veiene ville gjøre området lettere tilgjengelig.¹¹⁹

Konsesjonsavgjørelsen

Direktoratet for Naturforvaltning (DN) var ikke positiv til utbyggingen av vindkraftverket på Haugshornet. I et brev datert 07 april 2006 anbefalte de at det ikke ble gjort en slik utbygging. Begrunnelsen var at utbyggingen ville ha store negative virkninger for fugl, friluftsliv og landskapet. I forhold til friluftslivet, var DN ikke enig i de faglige verdivurderingene som lå til grunn for konsekvensutredningen. De påpekte at planområdet for vindkraftanlegget lå i et område der kommunen hadde markert mer en halvparten som nasjonalt og regionalt interessant for friluftsliv. Videre refererte DN til Norsk Ornitologisk forening (NOF). De kom med en uttalelse 07 april 2006. I denne uttalelsen kom det frem at NOF mente at det ikke burde gis konsesjon for anlegget. Det ble begrunnet med at konfliktpotensialet innebar en overvekt av ulemper. Disse ulempene var sett i forhold til forventede, negative effekter for naturmiljø og naturverdier. Videre hevdet NOF at det var vesentlige feil og mangler i konsekvensutredningen. Dette gjaldt bakgrunnskunnskap, faktagrunnlag og erfaringsbakgrunn for den effekten vindturbinene hadde på miljøverdier, dette spesielt i forhold til fugleliv. Videre ble det hevdet at dette hadde ført til flere feilslutninger i konsekvensutredningen og forslag til avbøtende tiltak. Grunnlaget for dette

¹¹⁸ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søkna*. S 38

¹¹⁹ Energi, *Haugshornet Vindkraftverk - Søkna*. S 39

perspektivet var planområdets topografi. Næringsgrunnlaget hadde en viktig funksjon for mange fuglearter. Dette gjaldt både som hekkeområde og utenom hekketid. I og rundt planområde var det blitt registrert en rekke rødlistede fuglearter som drev med hekking. Det var på bakgrunn av disse argumentene at NOF ikke var for utbyggingen av Haugshornet vindpark.¹²⁰

Møre og Romsdal fylke frarådet utbyggingen av vindkraftverket. Fylkesdirektøren sendte et brev den 26 april 2006 der det ble argumentert for dette ståstedet. Grunnlaget for denne holdningen var de samlede vurderingene av en eventuell utbygging. Fylket hevdet at virkningene av tiltaket på det biologiske mangfoldet burde vært ytterligere utredet. Støysonekartene viste også at deler av bosetningen i Gursken og Gjerdsvika ville bli utsatt for uakseptable støynivåer. De hevdet at det var mangler i konsekvensutredningene. Dette fordi det ikke var lagt frem hvilke nødvendige tiltak som kunne iverksettes for at støynivået skulle komme innenfor akseptable nivå. Samtidig ville fylket ikke gå inn for videre tilleggsvurderinger fordi dette ikke ville endret fylkets perspektiv på utbyggingen. Videre ønsket fylket at det skulle legges stor vekt på merknader som var kommet inn fra friluftslivet generelt, med et spesielt søkelys på den Norske Turistforeningens vurderinger.¹²¹ DNT påpekte i et brev at konsekvensutredningene viste at tiltaket ville få store negative virkninger for friluftslivet og området generelt. Med bakgrunn i dette var derfor DNT sin konklusjon at området var uegnet for vindkraftverk. Haugshornet ble sett på som et åpent, sårbart og urørt kystområde, som var bevaringsverdig. Fjellryggen der vindturbinene var planlagt, var en sentral del av friluftslivet på Gurskøy. En utbygging ville ført til at en sentral del av natur- og kulturlandskapet i ytre Sunnmøre ville endret karakter. Også DNT pekte på behovet for en helhetlig vurdering og en mer koordinert planlegging av vindkraftprosjekter. Det var også et ønske om at utbyggere måtte ta større hensyn til miljø, natur og landskapsverdier under planlegging av tiltak. Samtidig ble det hevdet at DNT i utgangspunktet var positiv til etablering av vindkraftverk. Dette ble begrunnet med at vindkraftverk ble betraktet som et positivt bidrag i arbeidet for å redusere utslippet av klimagasser.¹²²

I de innkommende merknadene var det tre kommuner som kom med innsigelser. Sande kommune fattet et vedtak i kommunestyret 30 mai 2006, som ble oversendt i et brev til NVE

---

¹²⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 20

¹²¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 16

¹²² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 19-20

08 juni samme år. Kommunestyret gikk inn for at NVE skulle gi konsesjonsløyve til søkerne under forutsetning av at en del vilkår og endringer ble gjennomført. Dette innebar blant annet at vindkraftverkets vestlige utbredelse måtte flyttes noe tilbake for å redusere konfliktnivået med nærliggende busteder og fuglefauna. Planlegging med detaljert plasseringen av kraftlinjene, veiene, møllene og bygningene måtte gjøres i nært samarbeid med landskapsarkitekt, utbygger og kommunen. Det var to punkter som ble sett på som viktige fastsatte vilkår for en konsesjonsgodkjenning. Det ene punktet omhandlet god nok dokumentasjon for at støyen fra vindkraftverket ville være godt under de gjeldene grenseverdiene, når det gjaldt nærområdene til den etablerte bosetningen. Dette skulle være på plass når endelig utforming av vindkraftverket var fastlagt og i god tid før anleggsstarten. Det andre vilkåret var at utbyggerne måtte utarbeide en konkret miljøoppfølgingsplan. Denne planen skulle forplikte entreprenørene til å unngå forurensning av naturmiljøet, samt drikkevannskildene Sødalsvatnet og Søssvatnet.¹²³

Herøy kommune refererte til et vedtak gjort i kommunestyret. I dette vedtaket påpekte Herøy kommune at Møre og Romsdal fylke vurderte utbyggingen av Haugshornet vindkraftverk til å ha konfliktnivå E i forhold til friluftsliv, fugl og landskap. Konfliktnivået i henhold til inngrepsfritt naturområde var gitt en D. Det ble også uttrykt støtte til Møre og Romsdal sin uttalelse om en samlet plan for vindkraftutbygging i fylket. Ut fra dette ønsket Herøy kommune at Hydro skulle utdype hvilke langsiktige planer de hadde for området. Det ble også uttrykt et ønske om informasjon hvis en større utbygging skulle bli aktuell. Noe som også ville berøre Herøysiden av Gurskøy. Det ble også nevnt at visualiseringen av vindkraftverket, sett fra Herøy, var mangelfull. På grunn av dette var det vanskelig for Herøy kommune å gi en uttalelse før en forbedret visualisering forelå. Det ble derfor bedt om at NVE påla Hydro å utarbeide en visualisering av vindkraftverket, både for den indre og ytre delen av kommunen. Et slikt arbeid måtte skje i samarbeid med representanter fra Herøy kommune.¹²⁴

Ulstein kommune var også kritisk til utbyggingen. I et formannskapsmøte kom det frem at kommunen så på utbyggingen som en videre fragmentering av et inngrepsfritt friluftsområde. Dette ville svekke kvaliteten for rekreasjon og friluftaktiviteter i kommunen. Natur og naturopplevelser var salgsargumenter for reiselivet og næringslivet hadde etterspurt ny

¹²³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 15

¹²⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 15

tilflytting av mennesker med kompetanse relevant for regionen. En utbygging ville svekke natur og naturopplevelser som salgsargument for området. Ulstein kommune etterlyste også mer informasjon om et heilhetlig perspektiv på utbygging av vindkraft i Møre og Romsdal.¹²⁵

Merknader fra privatpersoner, grunneiere og lokallag

For å gjøre oversikten enklere blir det gitt et sammendrag av innholdet, istedenfor å gi en konkret representasjon av de 13 merknadene i konsesjonsavgjørelsen. De fleste av merknadene var imot en utbygging. Kritikken var rettet spesielt mot de store inngrepene i naturen og at dette kunne føre til en svekkelse av området sin friluftsverdi. Det ble også referert til at kommunene Sande og Herøy hadde definert område av regional og nasjonal verdi. Videre, var det kritikk i forhold til visualiseringen av vindkraftverket. Flere av merknadene omhandlet en manglende visualisering av anlegget og at de bildene som var utarbeidet ikke gav et realistisk bilde av vindparken. Det ble også hevdet at konsekvensutredningene ble utarbeidet med en mangel på innsikt i lokale forhold, og at flere viktige elementer ikke var undersøkt tilstrekkelig. Dette gjaldt også støy, hvor konsekvensutredningen viste at flere boliger kom til å få støynivåer over de nasjonale retningslinjene. Skyggekast ble også hevdet å være en negativ faktor ved en eventuell utbygging. Den eneste positive merknaden kom fra Haugsbygda bygdeutvikling. De hevdet at økt tilgang til område ville være positivt for lokalbefolkningen. De fastslo også at vindkraftverket ville gi positive ringvirkninger for nærmiljøet og at planlagte investeringer i de omkringliggende bygdene kunne utføres som en direkte konsekvens av vindmøllene.¹²⁶

Tilleggssøknad og tilleggsutredninger

Etter at søknaden med konsekvensutredningen, innkommende merknader og egne vurderinger var gjennomgått, ba NVE på bakgrunn av disse om at Hydro Olje og Energi As skulle legge frem flere opplysninger i et brev 04 mai 2007. Dette i form av tilleggsutredninger. Det skulles legges frem forslag til avbøtende tiltak som skulle redusere støyvirkningen for helårs og fritidsboliger. NVE ønsket en konkret vurdering rundt hvilke vindmøller som kunne fjernes, eller flyttes, slik at de boligene som var mest berørt fikk redusert støyvirkninger. Om utbyggingsløsningen ble justert, måtte det gjøres beregninger og utarbeides støysonkart. Dette skulle gjøres med bakgrunn i faktiske vindforhold, samt at det

¹²⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 16

¹²⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 21-24

ble beregnet medvind fra alle retninger. Dette skulle gi data for sannsynlige støyvirkninger på berørte bygninger. Det skulle også bli vurdert avbøtende tiltak i forhold til skyggekast for beboere på nordsiden av planområdet fordi dette var mest eksponert. Det ble fra NVE sin side bedt om en konkret vurdering i forhold til hvilke vindturbiner som eventuelt kunne flyttes, eller fjernes, for å redusere skyggekastene. Videre ble det anmodet om en visualisering av vindkraftverket. Utgangspunktet skulle komme i representative fotostandpunkt ved utfartområdene Leikong og Sollia. Det skulle også komme et fotostandpunkt i Herøy kommune. Dette skulle velges i samråd med kommunen. Minst en av disse visualiseringene skulle ta utgangspunkt i vindturbiner på 4,5 MW.¹²⁷

De innkommende merknadene hadde konsekvenser for tiltakshaverens videre handlinger. Spesielt merknadene fra NOF, DN og Møre og Romsdal fylke var viktig. Dette ble begrunnet med at dette var faglige bemerkninger til konsekvensutredningene for friluftsliv og biologisk mangfold. På bakgrunn av dette, ble Sweco Grøner AS, som hadde ansvar for disse utredningene bedt om å kommentere uttalelsene. Som svar, reviderte vurderingene som ble gjort i konsekvensutredningen, når det gjaldt virkningene på friluftsliv. Etter at selskapet hadde gjort sine konsekvensutredninger, hadde det kommet en ny metodehåndbok fra Direktoratet for naturforvaltning. Om selskapet hadde brukt metodene i denne håndboken ville området blitt vurdert som noe mer verdifullt for friluftslivet. Dette innebar en endring av konfliktgraden fra middels til middels/stor verdi. Samtidig opplyste Sweco Grøner AS at det var blitt lagt vekt på lokal kunnskap og kjennskap til område, når verdien av området for friluftslivet var vurdert. Videre kommenterte selskapet at bakgrunnsinformasjon for utarbeidelse av konsekvensutredningen for friluftsliv kom fra Kommuneplanens arealdel 1993-2003. I tillegg var «*turkart for ytre Søre Sunnmøre*» blitt brukt som bakgrunnsinformasjon. I kommuneplankartet gikk det frem at planområdet lå i et friluftslivsområde av regional, samt nasjonal interesse. De hadde prøvd å finne ut av hvorfor området fikk denne statusen, men kommunen kunne ikke svare på dette. Kommunen hadde hevdet at flere områder var mer verdifulle på Gurskøy sammenlignet med planområdet for vindkraftverket. Dette ble gjenspeilt på turkartet for område. Videre var det ikke noe annet som tilsa at planområdet var særlig attraktivt for nasjonale, eller regionale brukere.¹²⁸ Samtidig var det flere kriterier, enn bruk, som ble vektlagt i verdivurderingen. Sweco Grøner

---

¹²⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 13

¹²⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 24

AS var også uenig i påstandene til DN. De hevdet at DN verdsatte planområdet svært høyt og slik sett for høyt, sammenlignet med andre verdifulle friluftsområder.¹²⁹

Det var Miljøfaglig Utredning AS som hadde utført konsekvensutredningen når det gjaldt det biologiske mangfoldet. Det var Sweco Grøner AS som hadde gitt dem dette oppdraget. Som en følge av de innkommende merknadene, ble Miljøfaglig Utredning AS bedt om å gjennomføre en revidering av konsekvensutredningen. Ved hjelp av ny metodikk, og kunnskap på området, ble konfliktgraden endret fra middels/stor til stor negativ for det biologiske mangfoldet. Denne endringen ble gjort på grunnlag av nye opplysninger som ikke var tilgjengelig i 2005. NOF hadde blitt kontaktet i forbindelse med det originale utredningsarbeidet, men i uttalelsen fra NOF, kom de med ny kunnskap om rødlistede arter i område. Det ble også påpekt at etter den første konsekvensutredningen var ferdig, ble det gjort endringer i hvordan metoder for verdisetting og konsekvensvurderinger ble gjennomført. Når natur skulle verdsettes, ble det lagt større vekt på blant annet koblingen mellom naturtyper, rødlistede arter og økologisk helhet, enn det som var gjort i 2005. Også den Norske rødlisten fra 1998 ble oppdatert i 2006. Dette gav utslag for blant annet bestandssituasjonene for flere arter og inndeling i kategorier for truethet.¹³⁰

Tilleggsutredningene ble sendt til NVE 07 januar 2008. Samtidig ble det også søkt om en endret utbyggingsløsning. Søknaden ble endret til 31 vindmøller med en installert effekt på mellom 2,3 og 3,6 MW. Den installerte effekten som man tidligere hadde søkt om ble opprettholdt. Under behandlingen av prosjektet var NVE ute på befaring i området ved flere anledninger.¹³¹

Merknader på tilleggssøknad og tilleggsutredninger

Det kom inn totalt 29 høringsuttalelser til tilleggssøknaden og tilleggsutredningene. Sande kommune skrev i sin uttalelse at de fortsatt var positiv til vindkraftverket om nye oppdaterte krav ble vedtatt. Dette var krav om at ingen innbyggere i Sande kommune skulle utvikle helseplager i/rundt egen heim som en følge av støy. Detaljene i planområdet måtte gjøres i samarbeid med myndigheter og fagpersonell innen landskap og landskapsforming. Etter at utbyggingen var gjennomført, måtte tiltakshaver fremlegge dokumentasjon på støyen fra

¹²⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 25

¹³⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 25-26

¹³¹ S 15

vindparken. Dokumenteringen måtte gjøres av et avhengig selskap. Denne informasjonen skulle bli med i en rapport som skulle være tilgjengelig for alle. Videre måtte det planlegges jordkabel fra trafostasjonen i vindparken til Gursken trafostasjon. Det måtte også stilles økonomiske garantier for tilbakeføring av området etter endt konsesjonstid.¹³²

Fra de andre kommunene kom det ingen nye merknader i konsesjonsredegjørelsen. Møre og Romsdal fylke opprettholdt samme standpunkt og gikk igjen imot en konsesjonsgodkjenning.¹³³

Interesseorganisasjoner

NOF kom med en ny uttalelse om tilleggsutredelsene i forhold til Haugshornet vindkraftverk. I denne ble det påpekt at eksisterende kunnskap om fuglelivet, i og rundt planområdet til vindparken, viste til en verdi og funksjon som støttet at en utbygging ikke burde skje. De opprettholdt sin tidligere kritikk av konsekvensutredningene og hevdet at faktagrunnlaget, i forhold til fugl i området, ikke hadde blitt tatt hensyn til når det gjaldt effekt- og konflikvurderingene. Dette gjorde at foreliggende informasjonen ikke kunne betraktes som et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag. NOF refererte til Artsdatabankens rødliste fra 2006, hvor det ble lagt til grunn et nytt internasjonalt bestandfaglig kriteriesett. Dette kriteriesettet gav en ny statusvurdering per 2006. Det ble derfor sett på som nødvendig med en nærmere vurdering av hvordan både rødlisten og hensynet til andre arter skulle prioriteres forvaltningsmessig. Dette for å kunne oppfylle regionale og nasjonale miljømålsettinger, i tillegg til forpliktelser som omfattet artsvern internasjonalt. Med andre ord, NOF påpekte således en konflikt i henhold til forvaltningen av energiressurser og naturverdier. Videre kritiserte de Miljøfaglig utredning og hevdet at selskapet ikke hadde nødvendig kompetanse for å gjøre utredningene og vurderingene i den størrelsesorden som det var gjort i redegjørelsen. Området hadde en stor betydning for fugler generelt og at verdien av området måtte klassifiseres vesentlig høyere enn konklusjonen i konsekvensutredningen. På grunn av dette måtte konfliktene forventes høyere. Også Naturvernforbundet i Møre og Romsdal hevdet at nye opplysninger om fugletrekk ville lede til større negative virkninger enn hva som kom frem i konsekvensutredningen. Samtidig ville en økning i antall vindturbiner lede til en høyere

---

¹³² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark. S 27*

¹³³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark. S 27*

konfliktgrad. På grunn av dette mente Naturvernforbundet at en utbygging ville være uakseptabel.¹³⁴

Fra privatpersoner, lokallag og grunneiere var kritikken mye av den samme. De var stort sett negative på grunn av veinettet og vindmøllenes dominans i landskapet, kombinert med støynivået. Dette ville redusere kvaliteten på område og gi uønskede virkninger på friluftslivet. Også i disse merknadene ble det vist kritikk til visualisering av området, hvor de hevdet at denne ikke var god nok. Fuglebestanden og bekymringen i forhold til trekkfugl var også en del av merknadene. Samtidig, var ikke innsigelsene bare negative. Det var også grunneiere som hevdet at bruken av området generelt var overdrevet og at område ville bli benyttet i større grad om vindkraftverket ble bygd ut. En forskjell fra de første merknadene, var at i andre runde også ble hevdet at vindforholdene gjorde stedet som uegnet for et vindkraftverk. Støy var også en sentral del av kritikken som kom fra det lokale perspektivet. Det ble for eksempel hevdet at det var en mangel på kvalitativ vurdering av vindkraftverkets totale støypåvirkning i områder som grenset til området.¹³⁵

Svar på merknadene

DN og Riksantikvaren kom med en felles uttalelse den 05 mai 2006 om vindkraftverket, hvor de gjorde rede for at konfliktgraden ble økt fra kategori C til D. Dette kom av betydelig konflikt, både direkte og indirekte, med viktige friluftsområder i et stort område. Dette området var mye brukt og også tilrettelagt for friluftsliv. Et annet poeng var at det lokalt, var få eller ingen eksisterende friluftsområder, som kunne være et alternativ.¹³⁶

Tiltakets konsekvenser for fuglelivet ble også betraktet som store. I tillegg var den tematiske konfliktvurderingen for landskap vurdert til kategorien D. Landskapet hadde en gjennomgående høy verdi med markante landskapsrelieff, utsiktskvaliteter og mange relativt intakte kystmiljøer. Området var lite preget av utbygging fra før og en utbygging ville derfor føre til at et sentralt parti av natur- og kystlandskapet ville endret karakter på ytre Sunnmøre. I forhold til kulturminner og kulturmiljøer ble det antatt at det ville føre til liten konflikt. Dette kom av at det ikke var påvist kulturminner i området av vesentlig

¹³⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 28

¹³⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 38

¹³⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 34

verneverdig karakter og at det derfor ikke ville være noen direkte konflikter i planområdet. Noen kulturmiljø ville derimot påvirkes visuelt. Samlet gav dette en konfliktvurdering med karakter B. For deltema naturmiljø ble konfliktnivået gitt en D. Dette kom av at området ble vurdert som svært viktig for mange sjeldne og sårbare fuglearter. Bakgrunnen for denne vurderingen var kombinasjon av næringsgrunnlag, topografi og lite inngrep.¹³⁷

NVE sin vurdering av tiltaket og utredningene

I forhold til visualiseringen, hadde NVE vært på befaring i 2005 og foretatt en fotografering av området. Videre ble det, som tidligere nevnt i tilleggsutredningene, bedt om nye visualiseringer av prosjektet. Søkerne av prosjektet opplyste at det i samarbeid med Herøy kommune var blitt gjort visualiseringer av vindkraftverket fra boligfelt på Nerlandsøy, i Herøy kommune. Det ble også i samme periode utviklet retningslinjer for visualisering av vindkraftprosjekter. NVE konstaterte at tiltakshaver ikke hadde utført visualiseringer i samsvar med denne veiledningen. Det ble allikevel ansett av NVE som at utredningsplikten innenfor temaet landskap og visualiseringer var tilstrekkelig utført. Dette kom av at tilleggsutredningene i forhold til visualiseringen, kom før veiledningsdokumentet var ferdig.

¹³⁸

Med bakgrunn i konsekvensutredningene for støy, hadde NVE bedt at søkerne skulle legge frem avbøtende tiltak. Dette for å redusere støyvirkningen for de helårs- og fritidsboliger som ble mest påvirket. I tilleggsutredningene for støyberegningene, som var gjennomført, ble det for utbyggelsesningene tatt utgangspunkt i referanse høyde på 4 meter. Dette var ikke i tråd med gjeldende retningslinjer for støy, hvor en måling ble anbefalt å ha en referanse høyde på 10 meter. Dette kom av at beregninger i lavere høyde generelt sett ville gi et mindre estimat på grunn av mer demping. NVE vurderte med bakgrunn i dette, at beregninger med utgangspunkt i 10 meters høyde, ville føre til at støynivået ble høyere, enn det som var oppgitt i tilleggsutredningene. Det ble også bedt om konkrete vurderinger av hvilke møller som kunne fjernes, eller flyttes. Om en konsesjon skulle innvilges, ville NVE forutsette at støynivået ikke ville overskride støynivåene som var fastsatt i gjeldende retningslinjer. Det ville også bli fastsatt vilkår angående utredningen av nye støyberegninger, hvor ingen helårs-

¹³⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 34

¹³⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 37-38

og fritidsboliger skulle bli eksponert for støy over retningslinjenes anbefalte grenseverdi. Videre ville NVE kreve en detaljplan med utbyggelsesninger hvor støyretningslinjene ble overholdt.¹³⁹

Tidligere i teksten er bemerkninger og informasjon om fugl nevnt mer detaljert. På bakgrunn av de første innkommende merknadene, og egne vurderinger når det gjelder biologisk mangfold og fugl, ba NVE tiltakshaver om å vurdere avbøtende tiltak. De nye opplysningene som kom i tilleggsutredningene førte til en økning av konfliktnivået, fra middels/stor negativ konsekvens, til stor negativ konsekvens. Det negative omfanget kom som en følge av flere hekkende, samt antatt hekkende rødlistede arter. NVE konstaterte også at nye metoder for verdisetting og konsekvensvurderinger var endret, siden den originale konsekvensutredningen ble utarbeidet. I forhold til avbøtende tiltak, var det ikke kommet frem nye opplysninger som tilsa at vurderinger av avbøtende tiltak, og dens effekter burde endres. En forutsetning for en eventuell nedgradering av konfliktgraden, var en vesentlig reduksjon i antall vindturbiner og ny lokasjon for transformatorstasjonen. Det lå ikke til grunne informasjon som tilsa at det var tilstrekkelig å fjerne noen få turbiner, eller implementeringen av andre avbøtende tiltak. Konklusjonen til NVE ble at vurdering av virkningene på tiltaket var tilstrekkelig gjort rede for i søknaden med konsekvensutredningene og tilleggsutredningene. De nye opplysningene førte til en oppjustering av konfliktgraden. På bakgrunn av dette, vurderte NVE det som at det ikke var nødvendig å foreta konfliktvurderingene på nytt. Dette gav et tilstrekkelig grunnlag til å vurdere virkningene av vindkraftverket på fugl, så langt det var mulig, basert på kunnskapen som eksisterte.¹⁴⁰

Søkerne hadde ikke vært i direkte kontakt med lokalbefolkningen i forhold til bruk av området til rekreasjon. Samtidig ble det konstatert av NVE at det gjennom offentlige høringer og folkemøter var gitt mulighet for alle som ønsket å gi innspill i behandlingsprosessen. Som tidligere nevnt, vurderte DN området som av regional og nasjonal interesse. Fagrapporten som Sweco Grøner hadde utarbeidet, var basert på verdivurdering av friluftsområder som kom fra DN-Håndbok 18-2001. I denne håndboken ble vurderingen av verdien til et friluftsområde knyttet til opplevelseskvaliteter, bruk, egnethet og symbolverdi. Dette kom i tillegg til områdes betydning nasjonalt, regionalt og lokalt. Som tidligere nevnt, var store

¹³⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 38-39

¹⁴⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 40-43

deler av området inngripsfritt og området var av kommunen vurdert til å være av nasjonal og regional interesse. Vurderingen av område ble vurdert til å ha et middels konfliktnivå. I NVE sin vurdering ble det nevnt at siden konsekvensutredningen ble gjort, var det komme en ny metodehåndbok. Ved bruk av den nye håndboken, opplyste Sweco Grøner at område sannsynligvis ville ha en større verdi, enn resultatet i konsekvensutredningen, fra middels til middels/stor verdi. Håndboken fra 2001 ble hevdet av Sweco Grøner å være mer kvantitativt metodisk orientert. Samtidig bemerket NVE at DN påpekte at bruk bare var et av flere kriterier for å kunne sette verdi på friluftsområdet. Vurderingene med utgangspunkt i dette kriteriet alene var ikke i tråd med kriteriene for verdisetting som var nedfelt i den nye håndboken til DN. NVE sitt svar på dette var at det i utredningsprogrammet ikke ble stilt krav om en bestemt metodikk i vurderingen av friluftsområdet. Det var opp til tiltakshaver å bestemme hvem og hvordan utredningene skulle utføres. Verdisetting var i stor grad basert på skjønn og ikke standardisert med utgangspunkt i tallverdier. Det var begrep som «mye brukt» og «en del brukt» som ble lagt til grunne for verdisettingen. NVE vurderte bruken av området i forhold til friluftsliv som godt belyst gjennom konsekvensutredningene og innkomne merknader. Med andre ord, utredningsplikten i forhold til friluftsliv ble ansett som oppfylt.¹⁴¹

Konklusjonen av konsekvensutredningene, inkludert tilleggssøknad og tilleggsutredninger, møter, befaring og innkomne merknader, la til grunne et tilfredsstillende grunnlag for å vurdere virkningene av Haugshornet vindkraftverk. Med andre ord, så hadde Hydro Olje og Energi AS/StatoilHydro ASA oppfylt utredningsplikten fastsatt i utredningsprogrammet som var tildelt av NVE tilbake i 2004.¹⁴²

NVE sin konklusjon av vurderingene

NVE kom med sin konklusjon av det omsøkte tiltaket i konsesjonsavgjørelsen. Siden Vindkraft er basert på fornybar energi, ville anlegget være i tråd med Norges politiske målsetning om satsing på utviklingen av ny fornybar energiproduksjon. Som tidligere nevnt i teksten, var Norges kraftproduksjon basert på vannkraft. Dette ble gjengitt i konklusjonen, hvor det ble påpekt at energiproduksjonen var sterkt avhengig av tilsiget i vannmagasinene. Ved å bygge ut vindkraftparken ville resultatet være en positiv påvirkning på den regionale kraftbalansen. Møre og Romsdal var i perioden et underskuddsområde og tiltaket ville bedre

---

¹⁴¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark. S 43-44*

¹⁴² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark. S 45*

forsyningssikkerheten i området, samtidig som sentralnettet kunne bli avlastet i enkelte driftsituasjoner.¹⁴³

Fra et energiperspektiv, kommer det helt klart frem i dokumentene, at vindparken ville være et positivt tilskudd til et område med kraftunderskudd. Samtidig ble det også konstanter av NVE at den beregnede vindhastigheten i planområdet var på 7,5 meter i sekundet i 80 meters høyde. Dette var noe dårligere enn andre vurderte vindkraftverk i Møre og Romsdal. Et annet poeng som ble trukket frem, basert på erfaring fra andre vindkraftanlegg, var at gjennomsnittlig brukstid, per KW installert, på ca. 2550 timer i året. Dette satt opp mot forventet produksjonstid, estimert av søkerne, tilsa at faktisk brukstid var mindre enn det tiltakshaverne estimerte.¹⁴⁴ I Forhold til ENØK, ble det konstatert at vindkraftverket ikke var uforenlig med Norges satsning på energiøkonomisering. Som tidligere nevnt, var det et mål at Norge skulle satse på kraftproduksjon fra fornybare kilder.¹⁴⁵ Videre konkluderte NVE med at etableringen av vindkraftverket også ville ha positive ringvirkninger økonomisk for Sande kommune. Selv om det ikke var innført eiendomsskatt, ville anlegget bidra til økt sysselsetting lokalt og regionalt. Utbygging, vedlikehold og driften av anlegget ville bidra til kjøp av tjenester og varer, både lokalt og regionalt. Slik ville tiltaket indirekte påvirke kommunens økonomi, i tillegg til regionale og lokale bedrifter. Videre ble kritikken i forhold til en manglende regional plan adressert av NVE. Det var ikke utarbeidet en regional plan for vindkraft i Møre og Romsdal. Samtidig presiserte NVE at behandlingen av flere vindkraftverk i området var sett i sammenheng. Dette gjaldt prosjekter både til havs og på land. Det ble også konstatert at utarbeidelse av en nasjonal plan for vindkraft var blitt avist av Stortinget ved flere anledninger, senest i april 2008.¹⁴⁶ Videre ble det slått fast at Haugshornet vindkraftverk ikke ville vært lønnsomt, uten økonomiske støtteordninger. Dette var noe som gjaldt flere vindkraftprosjekter.¹⁴⁷ Dette var også noe som gjaldt Haram vindkraftverk.

Når det gjaldt landskapet var konklusjonen til NVE at anlegget ville medføre ulemper, men også fordeler. Begge disse to perspektivene ble diskutert i konsesjonsavslaget. Fordelene ble begrunnet med at vindkraft kunne virke positivt ved at anlegget representerte elektrisetsproduksjon basert på fornybar energi. Slik sett kunne vindkraftverket oppfattes

---

¹⁴³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 46-48

¹⁴⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 48-49

¹⁴⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 82

¹⁴⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 83-84

¹⁴⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 87

som et element i landskapet og som et symbol på bærekraftig utvikling. Dette kunne føre til at det visuelt sett ble oppfattet som et positivt innslag i landskapet. Videre kunne vindkraftverket fremstå som et symbol på aktivitet og fremgang i kommunen. Landskapet kunne også bli tilført en ny tidsdimensjon, og være i kontrast til landskapet og tradisjonelle landskapselementer, som en følge av vindturbinene. Med bakgrunn i dette konstaterte NVE med andre ord at vindkraftverket kunne bli oppfattet som et positivt element i landskapet. Dette kom også av erfaringer fra andre vindkraftkommuner. Her viste erfaringene at et stort flertall av beboere i kommuner med vindkraft, hadde et positivt syn på vindkraftparker, og at mange hevdet at et vindkraftverk ikke ødela landskapet. Det ble referert til en undersøkelse gjennomført av Synovate MM på oppdrag fra Statkraft i 2007. I denne undersøkelsen ble holdningene til innbyggerne i vindkraftkommunene Smøla, Hitra og Lebesby undersøkt. Her kom det frem at 72% av de som responderte var positive til vindkraftverk, samt at 12 % hadde et negativt syn. Ved spørsmål om vindkraft ble ansett som ren energi, svarte 90 % av respondentene at dette var en meget god eller ganske god beskrivelse. I spørsmålet om vindturbinene ødela landskapsbildet, svarte 31% av intervjuobjektene, at dette var en passende beskrivelse. 45% hevdet at dette var en dårlig beskrivelse. Med bakgrunn i dette hevdet NVE at erfaringer viste at et stort flertall av innbyggerne i kommuner med vindkraftverk, hadde et positivt syn på tiltakene. Det var også flere som hevdet at et vindkraftverk ikke ødela landskapet.¹⁴⁸

Sett fra motsatt perspektiv, kunne et vindkraftverk som landskapselement, bli sett på som forstyrrende og oppleves som et fremmedelement. Vindkraftparken kunne derfor fremstå som industrialisering av et forholdsvis urørt område. I konsekvensutredningen, ble det pekt ut flere områder som hadde spesielt høy verdi på grunn av landskapskarakter og menneskepåvirkede kulturlandskap. Landskapet i område hadde med andre ord en gjennomgående høy verdi grunnet landskapsrelieff, utsiktskvaliteter og innslag av intakte kystkulturmiljøer. NVE konstaterte at en eventuell utbygging, ville føre til at et industrielt element ble tilført landskapet, og at dette ville få visuelle virkninger.¹⁴⁹ I forhold til skyggekast, ble det av NVE hevdet at dette ikke ville bli vurdert til å være et vesentlig problem. Virkningene av skyggekast ble altså forventet å være liten.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 50

¹⁴⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 51-54

¹⁵⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 78

Fordelene og ulempene i forhold til friluftsliv ble også drøftet i konsesjonsavslaget. Det ble hevdet at etableringen av anlegget kunne ha positive virkninger for friluftslivet. Blant annet ville en utbygging føre til etablering av et veinett frem til hver enkelt vindmølle. Veinettet ville heller ikke føre til motorisert ferdsel, fordi atkomstveien i de fleste tilfeller ville bli avstengt med bom. Samtidig ville veinettet øke tilgjengeligheten for andre former for ferdsel, som for eksempel sykling og turgåing. Med andre ord, etableringen av vindkraftverket kunne være positivt for friluftslivet, spesielt for de brukergruppene som hadde behov, eller et ønske om mer tilrettelegging og bedre fremkommelighet. I tillegg kunne vindkraftverket være en attraksjon i seg selv. På den andre siden var de negative vurderingene i konsekvensutredningen, lik de som tidligere er nevnt i teksten. Friluftslivet i planområdet kunne få nedsatt kvalitet som en følge av vindkraftverket sine negative ringvirkninger. Dette i form av for eksempel støy og skyggekast. Et viktig poeng var at det hovedsakelig var lokalbefolkningen som brukte området til fotturer.¹⁵¹ I forhold til støy, konstaterte NVE at beregningene som var gjort i tilleggsutredningen ikke var i henhold til de gjeldende retningslinjene for støy fra vindkraftverk. Det var heller ingen konklusjon som en følge av at utredningene ikke var tilstrekkelig fullført.¹⁵² I forhold til skyggekast ble det vurdert at vindturbinene ikke kunne vurderes til å være et vesentlig problem. Boligbebyggelsen som var nærmest vindkraftverket ville ikke bli utsatt for faktiske skyggekast over 10 timer per år. På grunn av dette, ble det forventet at virkningene fra skyggekast kom til å være små.¹⁵³

Tiltaket sin effekt på turismen i område ble også drøftet i NVE sin vurdering. Det var etablert få vindkraftverk i landet og på grunn av det, så kunne vindkraftverket fremstå som en attraksjon for noen. Grunnlaget for påstanden var erfaring fra Havøyugavlen vindkraftverk i Måsøy kommune. Her ble det erfart en viss økning av turister etter at vindkraftverket ble bygget. På Smøla hadde etableringen av et vindkraftverk og samtidig satsing innen reiselivsnæringen gitt en økning i turismen. Samtidig ble det presisert at det foreløpig var liten erfaring i forhold til vindkraftverk sin påvirkning på turisme og reiseliv. Men med utgangspunkt i erfaringene som var blitt gjort kunne det ikke dokumenteres negative virkninger.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 55-59

¹⁵² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 76

¹⁵³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 78

¹⁵⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 60-62

Det ble også henvist til en rapport utført av Sweco Grøner AS på vegne av Norsk Miljø Energi Sør AS angående turister sin syn på vindkraftverk. Rapporten var basert på 12 mer omfattende undersøkelser. Dette var undersøkelser gjort i Sverige, Storbritannia, Spania, Norge og Portugal. Noen av undersøkelsene omhandlet reaksjoner på utbygging, mens andre tok for seg turisternes syn på vindkraftverk i besøksområdet. Rapporten viste til at undersøkelsene varierte ut fra om det var vindkraftbransjen eller motstandere av utbyggingen som utførte undersøkelsene. Likevel kunne man trekke noen generelle trender ut fra rapporten. Dette var at turister generelt var positiv til satsing på vindkraft i områdene de besøkte, at negative visuelle effekter var den største bekymringen, og at antall turister som ikke ville besøke områder med utbygd vindkraft varierte fra 2-26 %. Selv om NVE hevdet at etableringen av vindkraftverk mulig kunne øke aktiviteten, ble det presisert at økt aktivitet innenfor turisme alene ikke kan skyldes utbyggingen av vindkraftverk. Konklusjonen ble at vindkraftverket kunne påvirke turismen positivt.¹⁵⁵

I det negative perspektivet, var NVE sitt vurdering at utviklingen av reiselivet var mer avhengig av eksterne faktorer. Dette var faktorer som økonomisk konjunktur, kronekurs, trender og aktiviteten bransjen selv hadde i område. Disse faktorene var mer gjeldende, enn utbygging av enkelte vindkraftverk. NVE hevdet at reiselivsbransjen sin måte å markedsføre lokalområdet og regionen på, var av betydning for turismen. En mer omfattende utvikling av vindkraftverk ville derimot ha en større betydning for turisme i regionen. På grunn av dette, måtte vindkraftprosjekter sees i sammenheng, slik at de langsiktige virkningene på reiselivsnæringen ble akseptable. På tross av at området sitt preg av uberørt natur kunne bli svekket, ville de negative virkningene for turismen vurderes til å være begrenset. En mer omfattende etablering av vindkraftverk i regionen ville kunne bidra til at området sin verdi ville svekkes når det gjaldt turisme.¹⁵⁶

I forhold til kulturminner og kulturmiljøer ville anlegget være lite konfliktskapende. I vurderingen kom det frem at det ikke var noen automatisk fredede kulturminner eller kulturmiljøer som kom til å bli direkte berørt. Det var heller ikke påvist kulturminner, eller kulturmiljøer, som hadde en vesentlig verneverdi i planområdet. Det ble også henvist til

---

¹⁵⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 61-62

¹⁵⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 62

konsekvensutredningen utført av DN. Utredningen hevdet at vindkraftverket kunne påvirke noen kulturmiljø og kulturminner visuelt utenfor selve planområdet.¹⁵⁷

For området sin fauna og fugl, var NVE sin vurdering at de var knyttet stor usikkerhet til hvilke virkninger vindturbiner hadde for fuglearter. Erfaringer og undersøkelser fra utlandet viste imidlertid at fugler i stor grad unngikk vindkraftverk. Eventuell kollisjonsfare ville heller være mer steds og artsspesifikk. Videre tilsa erfaringer at vindturbiner økte kollisjonsrisikoen med fugler, men at kollisjoner var relativt sjelden. Samtidig ble det hevdet at kunnskapsgrunnlaget i Norge var beskjedent og at det var viktig med mer forskning. Med bakgrunn i de innkomne merknadene, fagutredningene og egne vurderinger, var det etter NVE sin vurdering at Haugshornet vindkraftverk kunne påvirke fuglelivet i området. For å unngå unødvendig belastning, ville en forutsettelse for konsesjonsgodkjenning være at veiene i område ikke ville være åpne for motorisert ferdsel. I forhold til annen fauna, var konklusjonen til NVE at vindkraftverket kunne påvirke det generelle dyrelivet i område negativt. Dette kom som en følge av økt aktivitet og forstyrrelser, spesielt i anleggsfasen. Samtidig var det forventet at hjortevilt ville tilpasse seg anlegget etter en viss tilvenningstid.¹⁵⁸

Konklusjonen til NVE ble et avslag på konsesjonssøknaden. Dette med bakgrunn il en helhetlig og samlet vurdering av alle vesentlige ulemper og fordeler tiltaket ville medføre for samfunnet. Ulempene ble samlet sett større enn fordelene med vindkraftverket. I avgjørelsen ble det lagt vekt på at vindressursene ikke var så gode som andre vurderte vindkraftverk. Det ble også lagt vekt på at produksjonsforventningene ville være lavere, enn ved andre vindkraftprosjekter, som tidligere var blitt gitt konsesjon. Det ble også vektlagt at området vindkraftverket var planlagt i, ble benyttet av folk både om sommeren og vinteren, samt at tiltaket kunne påvirke fuglelivet i område.¹⁵⁹

Utredningen av Haugshornet vindkraftverk tydeliggjorde de forskjellige perspektiver og vurderinger når det gjelder hvilke forhold som skulle vurderes. Til tross for dette kan man hevde at prosessen til en viss grad er preget av manglende kunnskap i første høringsrunde. DN sin nye håndbok og informasjon fra NOF påvirket konfliktgraden i negativ retning.

---

¹⁵⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 64

¹⁵⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 70-71

¹⁵⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtak Haugshornet vindpark*. S 89-90

Område ble med andre ord, vurdert til å ha en større verdi enn først antatt. I tillegg hadde område dårligere vindressurser enn andre omsøkte anlegg.

Kapittel 4 Haram Vindkraftverk

Haram Kraft og konsesjonssøknaden

Haram Kraft AS var selskapet som søkte om utbygging av vindkraftverket i Haram kommune, i 2004. Haram kraft var eid av Kraftmontasje AS og Vardar AS. Kraftmontasje var, som tidligere nevnt, en totalentreprenør for vindparker. Haram kraft ble etablert i 2003 med formål om å planlegge, utrede, og søke om utbygging av Haram vindkraftverk.¹⁶⁰

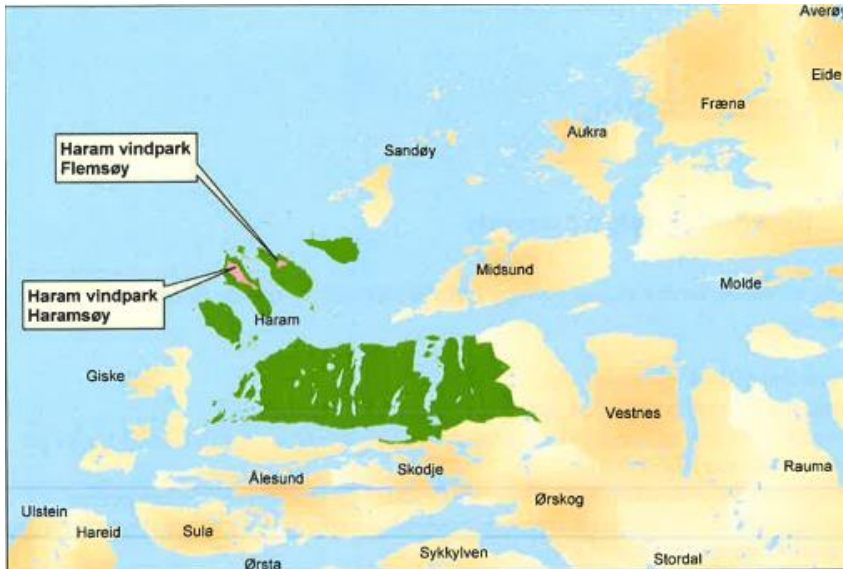
Konsesjonssøknaden til Haram vindkraft ble sendt inn 13 desember 2004. I likhet med Haugshornet vindkraft, ble det også i denne søknaden sin innledning, referert til Stortingsmelding nummer 29 (1998-99), samt til målet meldingen hadde om utbyggingen av 3 TWh vindkraft innen 2010. I søknaden ble det fremsatt et ønske om å sette opp et vindkraftverk med inntil 33 turbiner på Haramsøya og Flemsfjellet. Varigheten for konsesjonene i søknaden var på 30 år. Samtidig søkte Tafjord kraftnett AS om tillatelse til å bygge ut og drive en ny transformatorstasjon og en 132 kV-ledning.

Transformatorstasjonen skulle bygges på Haramsfjellet og strømkablene skulle gå fra fjellet til en eksisterende transformatorstasjon på Alvestad. Begge søknadene ble gjort med hjemmel i energiloven sin paragraf 3-1. Det ble også søkt om ekspropriasjonstillatelse.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ AS, *Haram Vindkraftverk Konsesjonssøknad og konsekvensutredning*. S 8

¹⁶¹ AS, *Haram Vindkraftverk Konsesjonssøknad og konsekvensutredning*. S 7

Figur 4: Haram kommune med lokalisering av det planlagte vindkraftverket. Hentet fra konsesjonssøknaden.¹⁶²

Vindressursene ble kartlagt ved hjelp av vindmålinger foretatt på to steder i planområdet. Disse planområdene var henholdsvis på Ullahornet og Nova. På Ullahornet ble vindhastigheten målt i 3 høyder (20, 31 og 32 meter over bakken) og vindretningen ble målt 20 og 32 meter over bakken. På Nova ble vindhastigheten målt på 19 og 20 meter over bakken og vindretningen ble målt 20 meter over bakken. Målingene på Ullahornet ble gjort fra september 1998 til mars 2001. Nova registrerte data ifra juni 2000 til mars 2001. Beregningen av forventede vindressurser ble gjort ved å sammenligne måleresultatene med data fra meteorologisk institutt. Dette med bakgrunn i at meteorologisk institutt hadde gjennomført vindmålinger over lang tid. Ut ifra disse dataene ble det beregnet en årlig middelvind på 8,7 meter i sekundet, for hele anlegget. Det ble også presisert i søknaden at årstidsvariasjonene var relativt store, med mest vind om vinteren.¹⁶³

Den totale investeringskostnaden ble beregnet til ca. 530 millioner kroner. Det ble også beregnet en produksjonspris på 29 øre per kWh. Beregningen ble forankret i vindstudiene, samt de forutsetninger myndighetene la til grunn i henhold til kapitaliseringen av slike

¹⁶² AS, Haram Vindkraftverk
Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 14

¹⁶³ AS, Haram Vindkraftverk
Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 18-19

prosjekter. Kostnadsoverslaget ble referert i forhold til 2002 nivå og det var ikke tatt hensyn til eventuelle offentlige investeringsstøtter. Om prosjektet ville være lønnsomt var svært avhengig av prisen på elektrisk energi. Det ble også nevnt at mulige grønne sertifikater og offentlig støtte kunne være av stor betydning. Driften av anlegget ble anslått å ha en årlig kostnad på 10-12 millioner kroner. Et annet poeng som ble presisert, var at vindkraftverket ville gi innmating av energi i et område uten vesentlig energiproduksjon. Dette kunne gi betydelige tapsreduksjoner i overføringsnettet.¹⁶⁴

I henhold til utredningsprogrammet, som var fastsatt av NVE, ble det gjennomført flere konsekvensutredninger. Utredningene var ikke utført av Haram Kraft AS, men av uavhengige konsulenter. I de mest sentrale virkningstemaene ble det utarbeidet egne fagrapporter, samt forskjellige alternativer.¹⁶⁵ I søknaden ble konsekvensutredningene oppsummert i denne tabellen:

---

¹⁶⁴ AS, *Haram Vindkraftverk*
Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 25-26

¹⁶⁵ AS, *Haram Vindkraftverk*
Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 36

Fagtema	Konsekvenser			
	Haram vindpark	Flemsgjellet vindpark	Omsøkt alt. 1 kraftledning	Omsøkt alt. 2 kraftledning
Landskap	Stor negativ	Liten negativ	Liten/middels negativ	Liten negativ
Friluftsliv og reiseliv	Middels/liten negativ	Liten negativ	Liten/middels negativ	Liten/middels negativ
Kulturminner	Liten/middels negativ	Liten negativ	Middels negativ	Middels negativ
Vegetasjon	Liten negativ	Liten negativ	Ingen/liten negativ	Ingen/liten negativ
Vilt	Ubetydelig	Liten negativ	Ubetydelig	Ubetydelig
Fugleliv	Middels negativ	Stor negativ	Middels negativ	Middels/liten negativ
Landbruk	Liten negativ	Liten negativ	Ubetydelig	Ubetydelig/ingen negativ
Skyggekast	Middels/liten negativ	Middels/liten negativ		
Støy	Liten negativ	Liten negativ		
Forurensning og avfall	Ubetydelig	Ubetydelig		
Samfunn	Liten positiv	Liten positiv		
Samlet vurdering	Middels negativ	Liten/middels negativ	Liten/middels negativ	Liten/middels negativ

Figur 5: Tabellen viser konsekvensutredningen med positiv/negativ effekt av tiltaket. Hentet fra konsesjonssøknaden.¹⁶⁶

Samfunnsmessig ble det i søknaden hevdet at ringvirkningene kom til å være små. Primært ville det være ansettelse i anleggsfasen som lokalt kom til å ha positive ringvirkninger. De totale investeringskostnadene var beregnet til ca. 530 millioner norske kroner. Vindturbinene alene utgjorde ca. 80% av kostnadene. Dette var inkludert montasje og transport. Det kunne bli aktuelt å kjøpe lokale og regionale tjenester i forhold til forpleining, transport og veg- og

¹⁶⁶ AS, Haram Vindkraftverk
Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 80

fundamentbygging. I driftsfasen ble det antatt at det ville være få arbeidsplasser som en følge av vindmølleparken.¹⁶⁷

Konsesjonsavgjørelsen

De tematiske konfliktvurderingene var ikke inkludert i søknaden. Dette kom av at søknaden kom før tematiske konfliktvurderinger ble vedtatt av regjeringen. I ettertid ble tematiske konfliktvurderinger gjort, og disse ble representert i denne tabellen i konsesjonsavgjørelsen:

Tema:	Naturmiljø		Kulturminner og kulturmiljø		Landskap		Sum	
	Omsøkt	Alt. 3	Omsøkt	Alt. 3	Omsøkt	Alt. 3	Omsøkt	Alt. 3
Miljø og kulturminner	D	C	C	C	D	C	D	C
Forsvar							A	A

Figur 6: Tabellen viser tematiske konfliktvurderinger i forhold til alternativ. Hentet fra konsesjonsavgjørelsen.¹⁶⁸

Karakterene i de tematiske konfliktvurderingene ble definert fra A til E. A og B representerte ingen eller mindre konflikt. Karakteren C representerte middels konflikt, men med mulighet for reduksjon av konfliktnivået ved hjelp av avbøtende tiltak. Dette kunne komme i form av mindre justeringer som flytting av vindturbiner eller en reduksjon i antallet. D representerte stor konflikt, men med mulighet for å redusere konflikten ved hjelp av omfattende justeringer. E var svært stor konflikt hvor avbøtende tiltak ikke ville redusere konfliktnivået.¹⁶⁹

Innkommende merknader

I konsesjonsavgjørelsen kom det inn flere merknader, både fra faglige instanser, kommunen og lokalbefolkningen. Haram kommune var ikke for at vindkraftverket skulle bygges.

Kommunen behandlet saken i et formannskapsmøte som ble holdt den 15 mars 05. Dagen etter ble det sendt inn et brev som redegjorde for Haram kommune sitt syn på

¹⁶⁷ AS, *Haram Vindkraftverk*

Konsesjonssøknad og konsekvensutredning. S 75

¹⁶⁸ energidirektorat Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk (2008)*, <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?type=A&id=25>. S 45

¹⁶⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 8

vindmølleparken. Kommunen hevdet at utbyggingen ville legge beslag på relativt store områder, sett opp mot de små fjellarealene som var på øyene. Verdien av området var store for miljøet på øyene, i form av turområder og friluftsliv. I tillegg var den visuelle forurensningen et tema. I brevet ble det spekulert i at eldre og nyetablerte boområder ikke hadde blitt etablert om planene rundt vindmølleparkene hadde vært kjent. Med andre ord, så hevdet Haram kommune at utbyggingen på Haramsfjellet og Flemfsjellet i stor grad ville påvirke bomiljøet i negativ retning. Det ble også henvist til Haram kommune sin, kommuneplan 1999 – 2010 hvor det stod at Haram kommune skulle være en ledende maritim industrikommune. Kommunen skulle også være kjent for satsing på livskvalitet og til enhver tid være en av de beste kommunene å bo i. Dette skulle gjelde alle områdene av kommunen. Utbyggingen som var planlagt ble hevdet å ha en betydelig negativ påvirkning for all bosetting som var vendt mot vindmølleparkene. I tillegg, var det sendt inn protester mot vindmølleparken og dette tydet på at folk var sterkt imot at natur- og bomiljøet kom til å bli svekket/ødelagt.¹⁷⁰ Med andre ord, Haram kommune gikk klart imot en utbygging. Kanskje var en av grunnene til at kommunen gikk imot, at kommunen ikke hadde noen direkte inntekt på et eventuelt vindkraftverk fordi det ikke var eiendomsskatt i kommunen. På grunn av dette, var det kanskje mer naturlig for kommunen å vektlegge protestene fra lokalbefolkningen. Om tiltaket hadde større negative ringvirkninger enn forventet, kunne det gå ut over Haram sitt mål om å være en kommune kjent for satsting på livskvalitet.

Møre og Romsdal fylke

Møre og Romsdal fylke oversendte den 18 mars 2005 sin høringsuttalelse i et brev til NVE som senere også skulle bli politisk behandlet. Fylket var positiv til utgreiing av vindkraft som fornybar energikilde. Samtidig hevdet fylket at det var mange vindkraftprosjekter som var lansert i fylket. På grunn av de samfunnsinteressene som ble påvirket, vitnet dette om at det var behov for ei sterkere nasjonal og regional samkjøring av vindkraftlokaliseringene. I prioriteringen av vindkraftprosjektene, og lokalisering av vindkraftanlegg, måtte det som et minimum bli utarbeidet en samlet konfliktvurdering av alle innmeldte og konsesjonsøkte prosjekt, både nasjonalt og i fylket. Dette burde danne grunnlaget for videre konsesjonsbehandling. Det var presisert at enkelte tema måtte vurderes ekstra nøye for

---

¹⁷⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 13

regionen. Dette var virkningene på reiselivet, visuell påvirkning/landskapsendringer, påvirkning på økologiske funksjoner/fugleliv og kraftsystemløsninger i vid forstand.¹⁷¹

En samla plan og konsekvensvurdering måtte bli behandlet faglig og politisk på fylkesnivå før det ble gitt nye konsesjoner for vindkraft i fylket. Det ble også nevnt at Møre og Romsdal fylke, ved en senere anledning, ville ta stilling til en utvikling av en fylkesdelplan for vindkraft. Fylket rådet til at konsesjonsbehandlingen av Haram vindkraftverk ble utsatt til en samla regional konfliktvurdering var laget. Det ble også påpekt at konsekvensutredninga for prosjektet viste at prosjektet kom til å ha store negative virkninger for landskapet og fuglelivet. Spesielt på grunn av rødlistede fuglearter og naturområde på Flemsøy/Skuløy som var inngripsfritt. Samtidig hevdet fylket at konsekvensutredningene for prosjektet, isolert sett, var tilfredsstillende. Det ble også presisert at det manglet kunnskap om vindkraftverk plassert på fjellplatå og i hvor stor grad disse kunne komme i konflikt med fugl på direkte trekk over øyer. Etter at fylkesutvalget behandlet saken den 29 mars 2006 ble det gjort et vedtak om at Møre og Romsdal fylke skulle utarbeides en fylkesdelplan for vindkraft.¹⁷² Med andre ord så var Møre og Romsdal fylke generelt positiv til vindkraft. Samtidig var det flere prosjekter som var under utredning i område og fylket fryktet hvilke konsekvenser disse prosjektene ville være kombinert.

Sentrale myndigheter og interesseorganisasjoner

Direktoratet for naturforvaltning (DN) påpekte, i likhet med Møre og Romsdal fylke, at flere større vindkraftverk langs kysten var under utredning. DN anbefalte derfor at konsesjonssøknaden for Haram vindkraftverk skulle bli ferdigbehandlet når man hadde fått resultatene fra tematiske konfliktvurderinger av de andre meldte og søkte anleggene. Med flere anlegg under planlegging, viste dette at det var behov for en utredning av forventete sumvirkninger av flere vindkraftverk. Det ble derfor anbefalt av DN at konsekvensutredningen for tiltaket ble supplementert med vurderinger av de visuelle konsekvensene, og landskapets verdi, i et større geografisk område. Det ble også referert til, som tidligere nevnt, regjeringens vedtak om gjennomføringen av tematiske konfliktvurderinger, som skulle gjøres av både meldte og omsøkte prosjekter. Dette ville også

---

¹⁷¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S14-15

¹⁷² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 14-15

gi håp om at man ville få et bedre grunnlag når man sammenlignet Haram vindkraftverk med andre prosjekter i forhold til virkningene på miljø- og samfunnsinteresser.¹⁷³

Videre hadde DN gjort en vurdering av fagrapportene som var komme inn. Det var to fagrapporter om naturmiljø og DN hevdet at de inneholdt oppdatert informasjon. Utredningen konkluderte med at en utbygging ville få ubetydelige, til små konsekvenser, for flora og vegetasjon. Dette gjaldt også for Bakkedalen naturreservat som lå på Flemsøy/Skuløy. Selv om DN ikke hadde noen kommentar til disse konklusjonen, ble det påpekt at vegetasjonskartleggingen i planområde ikke var noe særlig detaljert. Om det ble gitt konsesjon, mente de at det burde bli kontrollert for botaniske forekomster som burde tas særlig hensyn til i en mer detaljert planleggingsfase. Det var også et rikt fugleliv på øyene, spesielt knyttet til strand- og tidevannsområdene. Det ble i konsekvensutredningene konkludert med at fuglelivet på fjellplatået og i fjellsiden, var det som i hovedsak ville bli negativt påvirket av en utbygging. De naturfaglige konsekvensene var godt nok utredet og DN hadde ingen kommentarer, med unntak av mangelen på gode temakart knyttet til det biologiske mangfoldet. Konsekvensene for fuglefaunaen var ikke vurdert til å være kritisk i nasjonal målestokk, med et mulig unntak for vandrefalken. I forhold til landskap sa DN at fagutredningene inneholdt gode beskrivelser av de mindre landskapsområdene på øyene og at det var greie vurderinger av landskapsvirkningene lokalt. Samtidig ble det hevdet at utredningene var gjort i et alt for snevert geografisk område. DN valgte i den første innvendingen å ikke konkludere for eller imot vindkraftparken. Dette kom av at departementet selv skulle delta i arbeidet for meldte og omsøkte vindkraftanlegg. Videre poengterte DN at konsekvensutredningen for fuglefauna viste at en utbygging ville ha merkbare konsekvenser for hubro, havørn, toppskarv og vandrevalg. Flemsøy/Skuløy ble ansett å være mer konfliktfylt enn Haramsøya. Samtidig påpekte DN at flere vindkraftverk sannsynligvis ville ha sumvirkninger for fuglefaunaen, som ikke var blitt vurdert. Med andre ord, effekten av hvert tiltak trengte ikke se så alvorlig ut, men samlet kunne de ha betydelige konsekvenser. Dette gjaldt ikke bare landbaserte vindkraftverk, men også offshore. Det var i samme periode planer om flere parker til havs i Møre og Romsdal.¹⁷⁴

Statens landbruksforvaltning skrev i sin uttalelse at de betraktet tiltaket som spesielt. Dette kom av at anlegget ville være i direkte berøring med dyrket mark. Kritikken gjaldt ikke bare

¹⁷³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 14

¹⁷⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 14-16

beslaglegningen av dyrket mark, men også at landbruket hadde brukt betydelige ressurser som var knyttet til andre formål, enn tradisjonell landbruksdrift. Formålet var at bøndene skulle hente ut større inntekter i gårdenes ressurser, enn det tradisjonell landbruksdrift kunne gi. Et viktig satsningsområde i denne sammenhengen var reiseliv. De visuelle effektene ville ha betydelig innvirkning på natur- og kulturlandskapet. På grunn av dette etterlyste organisasjonen en mer detaljert vurdering av hvilke virkninger tiltaket ville ha i forhold til utviklingen av reiseliv med basis i landbrukets ressurser.¹⁷⁵

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal sa i sin uttalelse at de lenge hadde arbeidet for å få til utbygging av fornybare energikilder som vindkraft. De ønsket at vindkraften skulle ha en viktig rolle for energiforsyningen i Europe inn i fremtiden. Organisasjonen hevdet også at en avgjørelse om vindkraftverket måtte avventes til en samlet plan for vindkraft forelå, slik at man kunne se prosjektet i sammenheng med planen for vindkraft til havs. Samtidig hevdet de at planen ville gi uakseptable store inngrep. På grunn av dette, rådet de til at det ikke skulle bygges vindturbiner på Flemsøy/Skuløy og at utbyggingen på Haramsøya skulle bestå av færre vindmøller. En reduksjon i omfanget av utbyggingen ville medføre en begrensning av store konflikter, som en følge av vindkraftanlegget. Disse konfliktene kom som en følge av kraftledningen, veibygning, virkningen av vindkraftverket i et unikt kystlandskap, samt konflikten mellom vindkraftparken og leveområdene til viktige fuglebestander. De var også opptatt av å se flere saker i sammenheng.¹⁷⁶

Norges miljøforbund (NMF) konkluderte at tiltaket kom til å redusere arealet av inngrepsfrie naturområder med 550 dekar. Dette ville påvirke opplevelsen av urørt natur og på den måten generere negative effekter for reiseliv og turistnæringen. De påpekte at planområde på Flemsøy/Skuløy, og deler av planområdet på Haramsøya, var avmerket som svært viktig i DNs naturbase. I tillegg var kysten av Sunnmøre en av landets viktigste sjøfuglområder. På bakgrunn av dette mente NMF at det var en stor fare for betydelig dødelighet som en følge av kollisjon for fugl. Ut ifra dette kunne ikke NMF gå inn for en anbefaling av tiltaket.

NOF hevdet at utredningsprogrammet ikke sikret de nødvendige vurderingene, når det kom til miljøeffekter, og Norges internasjonale forpliktelser og nasjonale miljømål. Med andre ord, konsekvensene av vindkraftverket var ikke tilstrekkelig utredet. De påpekte også at

---

¹⁷⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 16

¹⁷⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 17

utbyggingen var i et område med stort artsmangfold av fugl. Tiltaket ville redusere områder med inngrepsfri natur og det var nettopp denne urørtheten som var den viktigste forutsetningen for rødlistede fuglearter i område. De påpekte også mengden med planlagte vindkraftparker i område og ønsket at planene måtte gis et grunnlag for en langt mer helhetlig og målrettet utvelgelsesprosess. Formålet var å minimalisere negative miljøvirkninger og avise planer som hadde sterk konflikt med viktige natur- og miljøverdier. NOF konkluderte også med at tiltaket var i strid med Norge sitt erklærte miljømål i forhold til ivaretagelsen av verneverdig og spesiell kystnatur. På bakgrunn av dette, gikk NOF imot en konsesjonsgodkjenning.¹⁷⁷

Lokalbefolkning og organisasjoner

Merknadene fra lokalbefolkningen og organisasjoner er kortet ned og der er essensen av innholdet som er vektlagt. Dette fordi det til sammen er 38 innkommende merknader i denne kategorien og som er tatt med i konsesjonsavgjørelsen. En del av kritikken var den samme som i konsesjonsavgjørelsen til Haugshornet vindkraftverk. I Haram kommune var det flere på øyene som drev med turisme og det var knyttet bekymring til hvordan en vindmøllepark ville påvirke næringsgrunnlaget. Det ble også rettet kritikk mot selve konsekvensutredningen. I denne kritikken ble det blant annet hevdet at noen av punktene i søknaden og konsekvensutredningen var feilaktig fremstilt. De nevnte høringsinstanser savnet blant annet tallfesting av hvor mange som ville oppleve vindkraftverket som positivt, samt uttalelser i forhold til de som var uenig i verdsettelsen når det kom til reiselivet i området. De var altså uenig i konklusjonene i konsekvensutredningen, hvor konsekvensene for landskap var stor negativ og middels/liten negativ for reiseliv og friluft. Det ble også hevdet at reiselivsnæringen i området var svært skeptisk til hvordan kunder ville oppleve endringene av landskapet som vindturbinene på Haramsøya ville innebære. Det var en fare for at de mistet viktige kunde grupper og dermed miste grunnlaget for drift innenfor reiseliv. Samtidig var det ikke all utbygging av vindkraft på øyene som var problematisk, men derimot omfanget av den planlagte utbyggingen. På grunn av størrelsen, ville det massive visuelle inntrykket være utelukkende negativt for reiselivsbedrifter i området. Det ble også hevdet at vindkraftverket ville ødelegge områdes verdi for rekreasjon, friluftsliv og turgåing. Samtidig var det bekymring for hvilke konsekvenser vindkraftverket ville ha for både næringslivet og bosetning.

---

¹⁷⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 18

Det var også blitt dannet en organisasjon ved navn Ope landskap. Dette var en organisasjon som samlet og synliggjorde motstanden mot utbyggingen på Haramsøya og Flemsøy/Skuløy. I et brev av 15 mars 2005 kom de med flere merknader. De hevdet blant annet at informasjonen som var gitt til lokale ressurspersoner, grunneiere og organisasjoner hadde vært mangelfull. I forhold til temaet fauna, hevdet de at en del påstander og konklusjoner var misvisende, mangelfulle og kritikkverdige. De påpekte, i likhet med merknader til Haugshornet vindkraftverk, at konsekvensene av vindturbiner var forbundet med usikkerhet og manglende kunnskap. De hevdet også at en plassering av vindturbiner langs fjellkanten ville ha en dramatisk effekt på fuglelivet, og at effektene vindkraftverket ville få på fauna og natur var blitt bagatellisert. I motsetning til Haugshornet vindkraftverk, var det ikke gjennomført en egen rapport vedrørende skyggekast. Dette ble av Ope Landskap savnet, og organisasjonen henviste til andre søknader hvor skyggekastrapporter forelå. Sett i forhold til Haugshornet, var det ikke dannet en egen rapport i forhold til Haram vindkraftverk.¹⁷⁸ Det var heller ikke dannet en organisasjon i prosessen rundt Haugshornet som hadde som formål å synliggjøre og samle motstand mot en utbygging. Dette er noe som viser til at det var stor lokal motstand mot tiltaket.

Det kom også en del positive tilbakemeldinger på den planlagte vindparken. Et eksempel på dette kom fra Haram og Ulla veglag. De administrerte og drev en bomvei over Haramsfjellet, som gav tilgang til ca. 700 dekar med jord. Dette arealet ble brukt til produksjon av for og til beite. De hadde hatt forhandlinger og utformet et avtaleutkast. Denne avtalen ville gi et vesentlig bidrag til inntektsgrunnlaget for de aktuelle brukerne, noe som igjen ville være verdifullt for å holde oppe bosetting og drift. Samtidig ble det påpekt den fordelen anlegget ville ha for forsyningssikkerheten. Dette ville være svært verdifullt for næringslivet og industrien på øyene. De hevdet også at område ikke var fredelig om sommeren, i den perioden det var størst turtrafikk. Dette ble begrunnet med at det var i dette tidsrommet det foregikk arbeid med traktorer på fjellet. Denne trafikken hadde et langt høyere støynivå enn det et vindkraftverk ville ha. Med andre ord, vindkraftverket ville ha mange positive ringvirkninger for lokalsamfunnet. De fikk støtte fra Haram og Ulla fjellutnyttingslag, som stilte seg bak uttalelsen til Haram og Ulla veglag. Samtidig påpekte de at plasseringen av en stor vindturbin på kanten av Ullahornet ville virke dominerende fra Ulla, og ba om at denne ble flyttet noe inn på fjellet. Det var også grunneiere som var positiv til prosjektet. De var

---

¹⁷⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. 19-32

positive av flere grunner, som for eksempel at vindkraft var ny energi, at der var gode vindressurser i området, at det førte til liten påvirkning i urørt natur, og ville også føre til bedre standard på fjellveier, med mer. Det ble videre hevdet at utbyggingen ville gjøre lite skade på turistnæringen, siden turistene i område hovedsakelig var opptatt av sjø og hav, og ikke fjell.¹⁷⁹

Disse merknadene viser at det var store forskjeller i hvordan, og hvilke perspektiv, som ble vektlagt. Noen grunneiere var for en utbygging av de samme grunnene, som gjorde at andre var imot. Dette viser til vanskeligheten når det kommer til verdsettelsen av områder i og rundt en planlagt vindpark. Verdien av et område vektet gjerne ut fra hvilke formål et område blir brukt til.

Tilleggsutredninger

Etter å ha mottatt høringsuttalelsene og gjort egne vurderinger, stilte NVE den 02 juni 2005, krav om nye tilleggsutredninger. Det skulle vurderes hvordan lønnsomheten til prosjektet og den landskapsmessige, samt den miljømessige påvirkningen av tiltaket, kunne blir påvirket ved en justert utbyggingsløsning. Den justerte utbyggingsløsningen skulle kun omhandle Haramsøya. Det som skulle undersøkes var muligheten for en økning av installasjonen ved å bruke større vindturbiner, detaljplassering og justering av antall turbiner. Eventuelle endringer skulle også visualiseres med aktuell turbinstørrelse. Det skulle også bli gjort en visualisering sett fra Hildrestranda. Videre skulle ytterligere vurderinger av mulige konsekvenser for reiseliv og friluftsliv, gjennomføres i sammenheng med en justert utbyggingsløsning. Utbyggingen av kraftledningen ville berøre Myskja-Urane naturreservat, og det skulle vurderes hvordan tiltaket ville påvirke verneformålet til naturreservatet. Det måtte også bli fullført ytterligere vurderinger av mulige konsekvenser for luftfart og hvordan kraftledningen, samt ankomstveien ville berøre private vannverk på Haramsøya.¹⁸⁰ Resultatet ble presentert i 3 forskjellige utbyggingsalternativer. Det første alternativet var 21 vindturbiner med størrelse på 3 MW på Haramsøya. Alternativ 2 var 4 vindturbiner på Flemsøy/Skuløy og 17 vindturbiner på Haramsøya, alle i samme størrelse. Det siste alternativet var en redusert utbyggingsløsning med 17 vindturbiner på 4 MW på Haramsøya.¹⁸¹ I et brev sendt 9 desember 2005 gav tiltakshaverne nye opplysninger. Det ble også søkt

¹⁷⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 19-32

¹⁸⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 12

¹⁸¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 47-48

konsesjon i et nytt justert alternativ, nemlig alternativ 3. Dette innebar også at de mest fremtredende turbinplasseringene på Haramsøya ble fjernet.¹⁸² Disse utredningene og utarbeidelsen av de nye alternativene viser at de bekymringene og bemerkningene som kommer inn under høringsprosessen, hadde påvirkning for den videre prosessen.

Merknader til tilleggsutredningene

Haram kommune opprettholdt sitt standpunkt og gikk fortsatt imot en utbygging. Etter å ha behandlet saken, sendte de over vedtaket i et brev den 13 februar 2006. Kommunestyret hevdet at tilleggsutredningene ikke tilførte saken nye moment av betydning. Det ble også satt søkelys på at motstanden fra lokalbefolkninga hadde økt. Det ble også vist til erfaringer fra andre vindmølleparker som viste at konsekvensene for blant annet havørn var større, enn forventa. Om utbyggingen ble avgrenset til kun Haramsfjellet, ville det fortsatt være et for stort inngrep i et sårbart bo- og naturmiljø.¹⁸³

Møre og Romsdal fylke konkluderte i et brev den 31 januar 2006, med at det ville være lokale fordeler ved å fjerne vindturbinene på Flemsøy/Skuløy, men om dette førte til flere vindturbiner på Haramsøya, ville ulempene bli større enn fordelene. Fylket konstaterte at økningen i navhøyden fra 70 til 80 meter ville ha bagatellmessige konsekvenser. Det var antall turbiner som var mest vesentlig. I dette perspektivet ville det omsøkte alternativet med større og færre vindmøller være mest gunstig. Videre ble det kommentert at Olje og Energidepartementet hadde utsatt avgjørelsen i flere konsesjonssaker og at fylket var fornøyd med denne utsettelsen. Med utgangspunkt i sitt ansvarsområde, konkluderte fylket at utredningene hadde et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag i saken.¹⁸⁴ DN hadde heller ingen innvendinger til at tilleggsutredningene, som var gjennomført innenfor deres forvaltningsområde, ble godkjent. Tidligere var de tematiske konfliktvurderingene opprinnelig i kategorien D, stor konflikt. Under forutsetning av alternativ 3, med 17 vindturbiner opp til turbinstørrelse på 4,5 MW, ville prosjektet få karakter C for miljø og kulturminner. Statens Landbruksforvaltning konstaterte også utredningsbehovet for å være tilfredsstillende ut ifra landbruksinteressene.¹⁸⁵

---

¹⁸² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 12-13

¹⁸³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 33-34

¹⁸⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 34-35

¹⁸⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 35

Norsk Ornitologisk forening stod fortsatt fast ved at konsekvensene for fuglelivet ikke var tilstrekkelig utredet. Standpunktet ble formidlet igjennom et brev av 31 januar 2006. De hevdet også at utredningene ikke oppfylte kravene NVE hadde fastsatt i utredningsprogrammet. Dette gjaldt tiltakets effekt på områder, som var fredet eller foreslått fredet, i samsvar med naturvernloven, samt virkningene for trekk og trekkorridorer for fugl. NOF hevdet at utbyggingen ville være i strid med nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser. På grunn av dette, sto foreningen fortsatt fast på sitt standpunkt om at en utbygging ikke skulle skje.¹⁸⁶

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal hadde tidligere fremmet synspunkt om at vindkraftverket måtte vurderes sammen med andre planlagte anlegg. Forbundet konkluderte med at alternativ 1 og 2 ikke ville vært akseptable, mens alternativ 3 var det minst konfliktfylte alternativet. Samtidig hevdet de at alternativ 3 fortsatt manglet dokumentasjon på hvordan tiltaket ville påvirke storskarv, havørn og vandrefalk. I tillegg var visualiseringen av dette alternativet ufullstendig. Samlet var vurdering at alternativet ikke var tilstrekkelig utredet og dermed ikke akseptabelt. I konsesjonsavgjørelsen er det ikke merknad fra Norges Miljøvernforbund (NMF) i forhold til tilleggsutredningene.¹⁸⁷

Merknader fra lokale organisasjoner og befolkning

Merknadene knyttet til tilleggsutredningene var stort sett negativ. Kritikken fra lokalbefolkningen var mye av den samme som i de første merknadene. Samtidig ble det fra flere påpekt at tilleggsutredningene var en klar forbedring i forhold til de opprinnelige konsekvensutredningene. På tross av dette, var det flere som hevdet at det var klare mangler. Som eksempel ble det hevdet at det var klare mangler i tilleggsutredningene i forhold til friluftsliv og mangel på visualisering av blant annet veiene som måtte bygges ut på fjellet. Det ble fortsatt reist spørsmål rundt tiltakets effekt på bosetning og folketall. Naturen og landskapet var en del av grunnlaget for at folk flyttet til området. Det ble derfor stilt spørsmål om hvor mange som ville flytte til området hvis tiltaket ble realisert.¹⁸⁸ Samtidig viser merknadene at flere ikke var like negativ til tiltaket som før. Dette viser at det nye alternativet hadde et mindre konfliktnivå. Den eneste positive tilbakemeldingen kom i form av en rekke

---

¹⁸⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 36

¹⁸⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 36-37

¹⁸⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 38-44

grunneiere i Haram som gav støtte til utbyggingen i en felles uttalelse.¹⁸⁹ Verdt å merke er at dette var grunneiere i Haram, ikke grunneiere som var låst geografisk til Haramsøya.

NVE sin konklusjon av vurderingene

I forhold til visualiseringen, var det som tidligere nevnt, flere høringsinstanser som hevdet at de fotorealistiske visualiseringene gav et feil bilde av hvordan tiltaket kom til å se ut i virkeligheten. Etter NVE sine vurderinger gav de fotorealistiske visualiseringene et godt bilde av hvordan tiltaket kom til å se ut fra forskjellige betraktningsspunkt. Dette ble begrunnet med at det var utarbeidet visualiseringer fra 7 ulike utkikkspunkt og at disse gav et realistisk bilde av hvordan tiltaket ville bli oppfattet i landskapet. Det ble også konstatert av NVE at flere av høringsinstansen savnet visualiseringer fra konkrete ståsteder. Samtidig hevdet NVE at det ikke var mulig med en visualisering fra alle ståsteder og at man på grunn av dette måtte velge ut steder som var representativ for et område.

Som tidligere nevnt, var Møre og Romsdal et underskuddsområde, og NVE sin konklusjon i forhold til den regionale kraftbalansen, var stort sett den samme. Når det gjaldt fornybar elektrisitetsproduksjon, var konklusjonen den samme som i konsesjonsavgjørelsen til Haugshornet vindkraftverk.¹⁹⁰ Eneste forskjellen fra Haugshornet, var at Haram vindkraftverk ble ansett å ha en svært positiv virkning for den lokale og regionale forsyningssikkerheten.¹⁹¹ Selve vindressursene ble betraktet å være svært gode på Haramsøya. Den gjennomsnittlige vindstyrke ble i 70 meters høyde beregnet til 8,7 m/s. Dette ville føre til en produksjon på ca. 200 GWh med en beregning på 3000 faktiske brukstimer. Som tidligere nevnt, var det i søknaden forutsatt en brukstid på 3400 timer. På grunn av erfaringene fra utbygde vindkraftverk, ble forventet brukstid brukt i beregningene til NVE noe lavere. Dette kom av den tidligere nevnte erfaringen om at vindkraftverk i mange tilfeller hadde mindre driftstimer, enn hva tiltakshaver estimerte produksjon kom til å bli. Noen av de lokale høringsinstansene hevdet at vindkraftverket ville gi et sparsomt energiutbytte. NVE var ikke enig i denne vurderingen. I Haram kommune var nettoforbruket av elektrisk kraft totalt 132 GWh i 2006. Sett opp mot dette, ville vindkraftverket i teorien produsere mer enn forbruket for hele kommunen.¹⁹² I begge konsesjonsvedtakene brukte

¹⁸⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 38-44

¹⁹⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 52-53

¹⁹¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 53-34

¹⁹² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 54-55

NVE mer begrensede beregninger av faktiske brukstimer. Den største forskjellen, var at vindressursene på Haramsøya var bedre enn på Gursken.

I forhold til landskap, ble tiltaket drøftet ved å se på positive og negative virkninger. Fordelene av Haram vindkraftverk var de samme som hos Haugshornet. Kort oppsummert ble det hevdet at vindkraftparken kunne bli ansett som et symbol på ny fornybar energi, bærekraftig utvikling og økt aktivitet. Anlegget kunne også bli oppfattet som et positivt element i landskapet. I begrunnelsen ble det også referert til undersøkelsen til Synovate MMi, som er nevnt tidligere i teksten.¹⁹³

Ulempene ved vindkraftverkene ble drøftet ulikt. Det ble blant annet poengtert av NVE at tiltakshaver hadde, gjennom omsøkt alternativ 3, forsøkt å finne en løsning som reduserte de negative virkningene for bebyggelsen og landskapet på øyene i Haram kommune. I tillegg vurderte NVE det som aktuelt å fjerne ene vindturbinen for å redusere de landskapsmessige virkningene. Dette ville bli vurdert som et vilkår for konsesjonsgivelsen. Samtidig ville anlegget uansett medføre negative virkninger for landskapet og bebyggelsen på øyene. Selv ved den justerte utbyggingsløsningen ville de negative virkningene bli store. Det ble konkludert med at vindkraftverket ville være godt synlig både fra fastlandet og fra flere av naboøyene. I tillegg ville vindkraftverket altså medføre negative virkninger for bebyggelsen på øyene. I likhet med Haugshornet ville landskapsopplevelsen bli endret, fra et inntrykk av natur og fjell, til et industrialisert område.¹⁹⁴

I forhold til Haugshornet vindkraftverk, var tiltakas fordeler for friluftsliv likt. Det ble konstatert at Haram vindkraftverk kunne være positivt for friluftslivet. Dette satt i sammenheng med de brukergruppene som ønsket, eller hadde behov, for mer tilrettelegging og bedre fremkommelighet. Vindkraftverket kunne også bli anset som en attraksjon i seg selv.¹⁹⁵

De negative aspektene var ulike. Den største forskjellen var at i forhold til Haram vindkraftverk, var det mer drøfting rundt de negative effektene av tiltaket, enn ved Haugshornet vindkraftverk. Dette kom av en relativt godt utbygd turismenæring i Haram. I fagrapporten om reiseliv, landskap og friluftsliv ble det hevdet at reiselivet i Haram kunne

---

¹⁹³ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 57

¹⁹⁴ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 57-59

¹⁹⁵ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 60

profileres med flere attraksjoner. Dette var opplevelser i forhold til kulturminner, slik som grotter, gravrøyser og jettegryter, samt gode fiskemuligheter i vann, fjord og hav. I tillegg egnet farvannene rundt øyene seg godt for havpadling. Det var også dykking, havfiske og opplevelser knyttet til et rikt dyre- og fugleliv i forholdsvis urørt natur, som tiltrakk turister til området. NVE sin vurdering var at det var usikkert om en eventuell vindkraftutbygging ville påvirke reiselivet. Dette kom som en konsekvens av mangel på oppfølgende undersøkelser av eksisterende norske vindkraftverk. Samtidig ble det referert til tidligere undersøkelser fra Smøla. Dette i tillegg til en spørreundersøkelse utført i forbindelse med Havsulprosjektene på Atlanterhavsvegen. Her kom det frem at det var relativt klare indikasjoner på at tilstrømming av turister ikke ville bli vesentlig negativt påvirket av en utbygging på kort sikt. Samtidig nevnte disse undersøkelsene at en omfattende utbygging ville gjøre område mindre attraktivt for turister. På sikt ville dette kunne medføre betydelige negative konsekvenser for reiselivsnæringen på kysten generelt. Det ble i likhet med Haugshornet vindkraftverk, også referert til den tidligere nevnte rapporten til Sweco Grønner AS.¹⁹⁶

Konklusjonen til NVE var at det var usikkert hvordan tiltaket ville påvirke reiselivet. I utredningene ble det påpekt at områdene, hvor det var planlagt vindkraft, ikke var uberørt. Alternativ 3 ville heller ikke redusere inngrepsfrie naturområder. Samtidig ville tiltaket kunne føre til at område mistet sitt preg som natur- og friluftslivsområde. Den største negative påvirkningen ville være det visuelle og derfor ville reiselivsbedrifter, knyttet til natur og landskapsopplevelser, få de største virkningene. Konsekvensene ble for reiseliv og turisme ansett til å være moderat.¹⁹⁷

I forhold til kulturmiljø og minner var vurderingen til NVE, at alternativ 3 samlet sett ikke ville ha vesentlige virkninger for kulturminner og kulturmiljø. Vindkraftverket med tilhørende infrastruktur ville ikke komme i konflikt med kjente automatiske fredede kulturminner. Samtidig ville flere kulturmiljøer og kulturminner bli visuelt påvirket av tiltaket. NVE vurderte at det planlagte vindkraftverket ikke ville ha en vesentlig reduksjon av opplevelses- og formidlingsverdien til kulturminner, eller kulturmiljøer.¹⁹⁸ Sett i forhold til Haugshornet, var det de samme konsekvensene. Tiltakene ville ha en visuell effekt i forhold til kulturmiljø og minner.

¹⁹⁶ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 63-65

¹⁹⁷ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 65

¹⁹⁸ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 65-67

På tross av at det ikke var utført en egen fagrapport om skyggekast og refleksblink, konstaterte NVE at skyggekast fra vindturbinene ikke ville bli vurdert til å være et vesentlig problem. Dette kom av at de negative virkningene av eventuelle skyggekast og refleks kom til å være små.¹⁹⁹

I forhold til Fugl, var både Haugshornet- og Haram vindkraftverk planlagt i områder med rik tilstedeværelse av fugl. Begge tiltakene ble drøftet relativt likt, men med noen klare forskjeller. Likhetene var et manglende kunnskapsgrunnlag og at vider forskning på vindkraftverks effekt på fugl var viktig. Det ble også referert til de samme undersøkelsene og erfaringene som i konsesjonsavgjørelsen til Haugshornet. Alternativ 3 på Haramsøya ville medføre større vindmøller og lengre avstand mellom turbinene og hekkelokalitetene. I tillegg ville ikke Flemsøy/Skuløy bli utbygd. Dette gjorde at konfliktnivået ble redusert i forhold til fugl. NVE konstaterte at vindkraftverket ville kunne få negative konsekvenser. Spesielt anleggsfasen og menneskelig ferdsel på det interne vegnettet kunne ytterligere forsterke de negative effektene.²⁰⁰ Her er det verdt å påpeke en vesentlig forskjell mellom vindkraftparkene. I tilleggsutredningene til Haugshornet, valgte tiltakshaver å øke antall vindmøller samt redusere størrelsen på turbinene. Haram kraft valgte på andre siden å redusere antall vindmøller samt øke størrelsen. Dette kan ha hatt en vesentlig effekt på den totale vurderingen av tiltakene. Konklusjonen og drøftingen i forhold til annen fauna og flora var stort sett den samme som i konsesjonsvedtaket til Haugshornet.

Kanskje den største forskjellen mellom Haram- og Haugshornet vindkraftverk i forhold til NVE sin vurdering av tiltakene finnes i delen om støy. Som tidligere nevnt var ikke utredningene i forhold til støy gjort etter forskriftene. Den største forskjellen var dermed at søkerne bak Haram vindkraftverk på eget initiativ hadde utført beregninger av støy etter nye retningslinjer. De nye retningslinjene var fastsatt av miljøverndepartementet. På grunn av utredningene, konkluderte NVE med at vindkraftverket ville medføre støy over grenseverdiene for 3 hytter. Det ble derfor lagt ned forutsetning om at søkerne måtte avklare med Møre og Romsdal fylke om det ville være nødvendig med en søknad i forhold til en utslippstillatelse i samsvar med forurensningsloven.²⁰¹

---

¹⁹⁹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 76-77

²⁰⁰ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 69-70

²⁰¹ Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 73-76

I konsesjonsavgjørelsen gav NVE Haram vindkraftverk konsesjonsgodkjenning. Det ble vektlagt de gode vindforholdene i område og at parken ville gi elektrisitetsproduksjon i et område med kraftunderskudd. Dette ville styrke forsyningssikkerheten både lokalt og regionalt. De negative effektene av vindkraftparken ble linket til de visuelle virkningene i landskapet. På grunn av dette, ble det lagt ned krav om fjerning av en vindturbin ved Mannen. Vindkraftparkens virkning på friluftsliv, bebyggelse og landskap ble ansett til å være akseptable. Alt i alt ville tiltaket ha større positive ringvirkninger enn negative.²⁰² Det ble også fastsatt vilkår og vurdering av avbøtende tiltak. Anlegget fikk en driftstid på 25 år fra tidspunktet anlegget kom i drift. En vindturbin ved mannen skulle fjernes. Vindmålinger og produksjonsregistrering skulle også foregå ved anlegget. Veiene i område skulle stenges for allmenn motorisert ferdsel. Det ble også gitt ekspropriasjonstillatelse til søkerne.

---

²⁰² Norges vassdrags- og, *Bakgrunn for vedtakk Haram vindkraftverk*. S 89-90

Kapittel 5 Drøfting

Som tidligere beskrevet var det flere faktorer som gjorde det aktuelt med vindkraftutbygging. Kraftsituasjonen, klima og de gode vindressursene, som vi har i Norge, var noen av faktorene. Energiloven førte til endringer i forhold til hvordan reguleringsprosessen til kraftutbygging ble utført. Etter hvert som man høstet erfaringer, ble det innført nye føringer og krav til hvordan prosessen frem til en konsesjonsavgjørelse skulle se ut. Dette kommer frem i teksten ved å se på innføringen av de tematiske konfliktvurderingene, den oppdaterte rødlisten og innføringen av retningslinjer for støy.

Et inntrykk man får fra teksten, er at det ikke var noen overordnet plan eller ide for hvordan og hvilke faktorer som skulle bli gjeldene for vindkraftutbyggingen, i det vindkraft for fullt begynte å bli aktuell. Det var med andre ord en pågående prosess, hvor erfaringer som ble hentet inn, raskt ble iverksatt i utviklingen av reguleringsregime. Samtidig kommer det frem i teksten at vurderingene som ble gjort i forhold til utbygging, hadde en viss form for hierarki. Det som kanskje hadde størst betydning for avgjørelsene, var de vindressursene som var i områdene. Dette kan sees i sammenheng med energiøkonomisering og målene med deregulering, hvor et av målene var en samfunnsøkonomisk rasjonell utnyttelse av kraftressursene. Samtidig kan man spørre om det var riktig å vurdere utbyggingen på disse plassene, med tanke på å begge prosjektene ut ifra periodens strømpriser ikke kom til å være lønnsom uten støtte. Dette viser til at det ikke bare var en ren økonomisk vurdering, men at faktorer som kraftforsyning også spilte en stor rolle.

Det er også et klart eksempel på at utnyttningen av jord, vann og luft har stor betydning for allmenheten. Med tanke på alle høringene og de innsigelsene som kom fra lokalområdet, blir det klart at dette ofte blir et betent tema. Om vindkraftverket på Haramsøya og Flemsøy/Skuløy hadde blitt utbygd, kunne man kanskje ha hevdet at interessene for næringsdrivende hadde helt klart blitt vektet fremfor allmenheten. Det handler med andre ord om å finne et punkt hvor et tiltak er nyttig for næringsdrivenden, uten at det har for store konsekvenser for allmenheten. Man kan kanskje si at på tross av at hverken fylke eller kommunen hadde avgjøringsmyndighet, så hadde de likevel en viss innflytelse. Generelt innebærer, som tidligere nevnt, at forvaltning bør ta hensyn til de berørte partene så langt det er mulig. Dette kommer frem i begge konsesjonsavgjørelsene, men kanskje aller mest i forhold til Haramsøya. Bakgrunnen for denne påstanden ligger i de tilleggsutredningene som

førte til at det kom nye utbyggingsalternativ. Alternativ 3 ble av mange betraktet som det beste alternativet, fordi det ledet til utbyggingen av færre vindmøller på kun Haramsøya. Det er derfor et godt eksempel på at hensynet og innspillene til høringsinstansene ble vektlagt.

Det er også mulig å tenke seg til at flere av innbyggerne, basert på de innkomne merknadene, til en viss grad kan ha følt seg overkjørt av NVE. Dette sett i lys av at det ble gitt konsesjonsgodkjenning til Haramsøya. Utbyggingen hadde i noen områder større negative ringvirkninger for allmenheten. Det beste eksempelet i teksten er Haramsøya. Med relativt lite fjellområde, ble vindmølleparken sett på som svært inngripende i friluftsområde. Det kan ut ifra dette tolkes som om at det var andre vurderinger som trumfet den lokale befolkningens ønsker. I tilfelle med Haugshornet, kan dette oppfattes annerledes, fordi tiltaket ikke ble gjennomført. Samtidig gir disse prosessene også en indikasjon på at kommunenes innspill ikke veier tungt inn mot beslutningen, ettersom Sande kommune kan tolkes som å være for, mens Haram kommune gikk imot helt fra første høringsuttalelse.

En vesentlig forskjell på søknadene kommer i form av Møre og Romsdals fylke. I konsesjonsavgjørelsen til Haram vindkraftpark ble det belyst at det var fattet et vedtak om utarbeiding av en fylkesdelplan for vindkraft i første høringsrunde. Samtidig var responsen i forhold til Haugshornet vindkraftverk, hvor andre høringsuttalelse kom et år etter Haram vindkraftverk, ble ikke dette nevnt. Dette kan tyde på at det har skjedd noe i forhold utviklingen av denne planen som ikke kommer frem i konsesjonsavgjørelsene.

En interessant observasjon er at i søknaden til Haugshornet kommer det frem at Norge har svært gode vindressurser som er godt dokumentert av NVE. Samtidig, kommer det frem i konsesjonsavgjørelsen at vindressursene i Norge var dårlig kartlagt, sett fra NVE sitt perspektiv. Både modellene og datamateriale som estimerte vindressursene hadde betydelig usikkerhet. Dette viser til at tolkningen av de metrologiske vindmålingene ble tolket forskjellig.

Det er ut ifra konsesjonsavgjørelsen og søknadene vanskelig å si eksakt hva som gjorde at ene vindkraftverket fikk konsesjon og det andre fikk avslag. Kanskje den mest tydelige faktoren for avgjørelsen ligger i vindressursene i område. Begge vindkraftverkene var under utredning i samme periode og det ble kanskje ikke aktuelt med en utbygging på Gurskøyen fordi Haramsøya ble vurdert i samme tidsrom. Haramsøya hadde betraktelig bedre vindkraftressurser enn på Gursken og avgjørelsen om reduksjon i utbyggingsområde samt

økning i vindmøllenes størrelse kan ha vært en faktor som bidrog til konsesjonsgodkjenningen. Et inntrykk man kan få er at i forhold til Haram vindkraftverk, så var utbyggerne opptatt av å redusere konflikt nivået. Dette gjorde det kanskje lettere for NVE å gi en konsesjon, fordi de negative ringvirkningene ble mindre for allmenheten.

Konklusjon

Teksten gir på flere måter et innblikk i hvilke faktorer som var viktige i forhold til vindkraft. Samtidig kan man ikke ta noen form for konklusjon. Sett i forhold til Thues definisjon av de 4 kraftperiodene, gir denne oppgaven et lett innblikk i hvordan den fjerde kraftutbyggingsperioden ser ut. Oppgaven basere seg på kun to analyseenheter og er derfor langt unna å kunne gi noen form for konkluderende grunnlag. Samtidig gir disse sakene et innsyn i hvordan konsesjonsprosessen for vindkraft i perioden var. Ut ifra teksten, kan det hevdes at vindkraftprosessen var preget av nye føringer, samt ny informasjon. Dette kan være en konsekvens av et system som fortsatt var relativt nytt og som iverksatte nye vurderinger basert på ny viten. Samtidig kan man ut ifra teksten si at NVE som forvaltningsorgan, var opptatt av effektene av tiltaket i helhet, skulle være mer positive enn negative for samfunnet. Med andre ord, det var ikke nødvendigvis ressursgrunnlaget som var avgjørende, men negative ringvirkninger allmenheten og dyrelivet. Det kreves betraktelig mer forskning på område for å kunne skape et bedre kunnskapsgrunnlag som vil gi et mer helhetlig bilde av denne uutforskede perioden innen kraftutbygging i Norge. I fremtiden, burde det kanskje sees nærmere på hvordan NVE har vurdert prosjekter i andre regioner, samt se på vindkraftutbyggings positive og negative ringvirkninger nasjonalt. Vindkraftutbyggingen i Norge er fortsatt en relativt ung historie i et land hvor kraftutbygging har vært en sentral del av norsk forvaltningshistorie.

Litteraturliste

Primary Sources

AS, Haram Kraft. *Haram Vindkraftverk*

Konsesjonssøknad Og Konsekvensutredning. (November 2004).

<https://nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=25&type=A-1%2cA-6>.

Det kongelige miljøverndepartement, Det kongelige olje- og energidepartement.

Retningslinjer for Planlegging Og Lokalisering av Vindkraftanlegg, 2007.

Energi, Hydro Olje og. *Haugshornet Vindkraftverk - Søknad*. (Oslo: 2006).

<https://docplayer.me/19108610-Haugshornet-vindkraftverk-soknad-olje-energi.html>.

Energidepartementet, Olje- og. *For Budsjettåret 2006 2005-2006*.

Erlend Bjerkestrand, Marte Lundsbakken, Tanja Midtsian., and Ann M. Østenby og Ane N. Ramtvedt Anne Rogstad. *Konsesjonsprosessen for Vindkraft På Land*. (Norges vassdrags- og energidirektorat, 2020).

Hofstad, Knut, and Monica Havskjold. *Kraftbalansen I Norge Mot 2015*. Rapport (Norges Vassdrags- Og Energidirektorat : Trykt Utg.). Vol. nr 4, 2002, Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2002.

Norges vassdrags- og, energidirektorat. *Bakgrunn for Vedtak Haugshornet Vindpark*. energidirektorat Norges vassdrags- og, (Oslo: NVE, 23.06.2008 2008).

<https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?type=A-6&id=166>.

———. *Bakgrunn for Vedtakk Haram Vindkraftverk*. (2008).

<https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?type=A&id=25>.

Regionaldepartement, Det Kongelige Kommunal- og. *Sametingets Virksomhet I 2003*, 2004.

Regjeringen. *Energi- Og Kraftbalansen Mot 2020*, 1998.

———. *Ot.Prp.Nr.43 (1989–1990) Om Lov Om Produksjon, Omforming, Overføring, Omsetning Og Fordeling Av Energi M.M. (Energiloven)*, 1989-1990.

Sannem, Asle Selfors og Siv. *Vindkraft - En Generell Innføring*. (Norges vassdrags- og energiverk: 1998).

St Meld nr, 41. *Om Energiøkonomisering Og Nye Fornybare Energikilder*. Oslo, 1992-93.

Secondary Sources

Alvik, Ivar, and Henrik Bjørnebye. "Om Konsesjoner Og Konsesjonsrett." *Jussens Venner* 55, no. 2 (2020): 85-104. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-02-02>.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-02-02>.

Andresen, Astri. *Å Gripe Fortida : Innføring I Historisk Forståing Og Metode*. Samlaget Bøker for Høgare Utdanning. 2. utg. ed. Oslo: Samlaget, 2015.

Angell, Svein Ivar, and Ole Andreas Brekke. *Frå Kraft Versus Natur Til Miljøvenleg Energi? Norsk Vasskraftpolitikk I Eit Hundreårsperspektiv*. Stein Rokkan Centre for Social Studies (2011).

- Bernt, Jan Fridthjof. *Kommunalrett*. Edited by Oddvar Overå and Harald Hove. 4. utg. ed. Oslo: Universitetsforl., 2002.
- Christensen, Tom, Morten Egeberg, Helge O. Larsen, Per Lægreid, and Paul G. Roness. *Forvaltning Og Politikk*. 2. utg. ed. Oslo: Universitetsforl., 2007.
- Dugstad, Andreas R.S. "Konsesjonslovene - De Politiske Konsekvensene Av Den Andre Industrielle Revolusjon I Norge." (2011): 17. <http://hdl.handle.net/11250/177024>.
- Dugstad Sanders, Andreas R., Pål R. Sandvik, and Espen Storli. *The Political Economy of Resource Regulation: An International and Comparative History, 1850-2015*. Vancouver: Vancouver: UBC Press, 2019.
- Eckhoff, Torstein. *Forvaltningsrett*. Edited by Eivind Smith. 7. utg. [revidert av Eivind Smith]. ed. Oslo: Universitetsforl., 2003.
- Ellingsen, Gunnar. *Tussa Kraft : 1949-1999*. Edited by kraft Tussa. Brattvåg: Tussa kraft, 1999.
- Hadland, Gunleiv. *Vannveier Og Kraftlinjer : En Innføring I Nves Historie*. Edited by energidirektorat Norges vassdrags- og. Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2003.
- Hanisch, Tore Jørgen. *Norsk Økonomisk Politikk I Det 20. Århundre : Verdivalg I En Åpen Økonomi*. Edited by Gunhild J. Ecklund, Espen Søylen and Jørgen Pharo Hanisch. Kristiansand: Høyskoleforl., 1999.
- Moen, Jan, Sverre Sivertsen, and energidirektorat Norges vassdrags- og. *Et Kraftmarked Blir Til : Et Tilbakeblikk På Den Norske Kraftmarkedsreformen*. Oslo: Norges vassdrags- og energidirektorat, 2007.
- Ringdal, Kristen. *Enhet Og Mangfold : Samfunnsvitenskapelig Forskning Og Kvantitativ Metode*. 3. utg. ed. Bergen: Fagbokforl., 2013.
- Røste, Ole Bjørn. *Politikk Og Økonomi : For Statsvitere*. Oslo: Gyldendal akademisk, 2008.
- Salevouris, Michael J. *The Methods and Skills of History : A Practical Guide*. Edited by Conal Furay and Michael J. Salevouris. Fourth edition. ed. Chichester, West Sussex, UK: Wiley-Blackwell, 2015.
- Sanders, Andreas R. Dugstad. "Europe's Northern Resource Frontier." PHD, European University Institute 2018.
- Thomassen, Magdalene. *Vitenskap, Kunnskap Og Praksis : Innføring I Vitenskapsfilosofi for Helse- Og Sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademisk, 2006.
- Thue, Lars. "Arvesølvet Og Vannkraftens Politiske Økonomi." *Nytt norsk tidsskrift* 32, no. 4 (2016): 332-39. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2016-04-06>.
- . *Regulering Og Deregulering I Norsk Elforsyning : Et Historisk Perspektiv*. Arbeidsnotat (Bi Handelshøyskolen I Oslo : Trykt Utg.). Vol. 1993/43, Sandvika: BI Handelshøyskolen i Oslo, 1993.
- . *Strøm Og Styring : Norsk Kraftliberalisme I Historisk Perspektiv*. Edited by Finn Graff and Svein Nyhus. Oslo: Ad notam Gyldendal, 1996.
- Yin, Robert K. *Case Study Research : Design and Methods*. Case Study Research and Applications : Design and Methods. 5th ed. Los Angeles, Calif: SAGE, 2014.

